

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οι Δαπάνες της Δημόσιας και της Ιδιωτικής - Πρωτοβάθμιας και
Δευτεροβάθμιας - Εκπαίδευσης στην Ελλάδα**

Τσιμόγιαννης Μενέλαος

Επιβλέπων Καθηγητής: Μακρής Ηλίας

Διατριβή υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του
Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η παρούσα διατριβή αποτελεί μέρος των
απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική

Καλαμάτα, Σεπτέμβριος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Μακρής Ηλίας
Καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής,
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μπαμπαλός Βασίλειος
Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής,
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Γιαννόπουλος Βασίλειος
Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής,
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ο Τσιμόγιαννης Μενέλαος

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

- 2)** Αποδέχομαι ότι το Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

***«Η παιδεία, καθάπερ ευδαίμων χώρα,
πάντα τ' αγαθά φέρει.»***

Σωκράτης, 469-399 π.Χ.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όσους συνέβαλαν, άμεσα και έμμεσα, στην εκπόνησή της. Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Μακρή Ηλία, για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου, καθώς και για την επιστημονική καθοδήγηση, τις υποδείξεις και τη συνεχή του υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της συνεργασίας μας. Τέλος, θα ήθελα εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου απέναντι στην οικογένειά μου για όλη την ηθική στήριξη που μου παρείχε κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Περιεχόμενα	5
Περίληψη	6
Abstract	8
Κατάλογος Σχημάτων	9
Κατάλογος Πινάκων	10
Κατάλογος Γραφημάτων	11
Συνομογραφίες & Ακρωνύμια	12
Εισαγωγή.....	13
Κεφάλαιο 1 ^ο – Ο θεσμός της εκπαίδευσης και η σχέση της με την Οικονομία.....	16
1.1 Το αγαθό της Εκπαίδευσης-Ιστορική Αναδρομή	16
1.2 Αμφίδρομη σχέση Εκπαίδευσης-Οικονομίας	18
1.3 Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	21
Κεφάλαιο 2ο – Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	26
2.1 Η δομή της ελληνικής εκπαίδευσης.....	26
2.2 Διοίκηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης	28
2.3 Πηγές χρηματοδότησης ΠΕ & ΔΕ	29
Κεφάλαιο 3 ^ο - Μεθοδολογία της Έρευνας.....	32
3.1. Σκοπός, Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	32
3.2. Ερευνητικά δεδομένα και Διαδικασίες ανάλυσης	34
3.3. Περιορισμοί της έρευνας	36
Κεφάλαιο 4 ^ο - Αποτελέσματα	37
4.1. 1ο Ερευνητικό Ερώτημα: Δαπάνες Δημόσιας-Ιδιωτικής ΠΕ&ΔΕ.....	37
4.2. 2ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποσοστό συμμετοχής κάθε πηγής χρηματοδότησης.....	43
4.3. 3ο Ερευνητικό Ερώτημα: Μέσος όρος δαπανών	45
4.4. Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων	49
Κεφάλαιο 5 – Συμπεράσματα-Σύνοψη	52
Βιβλιογραφικές Αναφορές	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	56

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να διερευνηθεί το κόστος για την παροχή της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, καθώς και η μεταβολή του κόστους αυτού ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο) και ανά είδος εκπαίδευσης (Δημόσια, Ιδιωτική). Εκκινώντας από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και χαρτογραφώντας το σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καταλήγουμε στη διερεύνηση για την οποία υιοθετήθηκε η ποσοτική μεθοδολογία βάσει δημογραφικών δεδομένων και οικονομικών στοιχείων που ανακτήθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και πιο αναλυτικά από τις έρευνες της: i) Ελλάς με Αριθμούς, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2021 και ii) Έρευνα Οικονομικών Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, Δεκέμβριος 2021. Τόσο για τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση όσο και για την ιδιωτική οι δαπάνες κατηγοριοποιούνται σε λειτουργικές, κεφαλαιουχικές και δαπάνες μισθοδοσίας, υπολογίζεται ο ετήσιος μέσος όρος δαπανών και εξάγεται το ηλικίο που προκύπτει με αριθμητή τον μέσο όρο των δαπανών και παρονομαστή τον μέσο όρο των μαθητών που φοιτούν ετησίως σε κάθε βαθμίδα, των εκπαιδευτικών που υπηρετούν και των σχολικών μονάδων που λειτουργούν αντίστοιχα. Στη συνέχεια, τα παραπάνω παρουσιάζονται με τη μορφή ποσοστών και μέσω της σύγκρισης τους, την επίδειξη διαφορών και την επεξήγηση συσχετίσεων διαπιστώνεται πως συμφωνούν οι μεταβολές δαπανών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα με τα σχολεία, εξετάζεται η μεταβολή των δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα για τα ελληνικά νοικοκυριά. Ακόμα, διαπιστώνουμε ότι το συντριπτικό ποσοστό των δαπανών στη Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση αφορά τις δαπάνες μισθοδοσίας του εκπαιδευτικού προσωπικού, ενώ ακολουθούν οι δαπάνες λειτουργίας των σχολικών μονάδων και τελευταίες είναι οι κεφαλαιουχικές δαπάνες. Η διαφορά στις δαπάνες της ιδιωτικής εκπαίδευσης από τη δημόσια εκπαίδευση έγκειται στο εύρος των δαπανών και όχι στην προαναφερθείσα σειρά. Σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στη χώρα μας παρατηρούμε πως για το σύνολο

του πληθυσμού αυτές καλύπτονται στο μεγαλύτερο μέρος από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Λέξεις Κλειδιά: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Πηγές Χρηματοδότησης της Εκπαίδευσης, Δαπάνες για την Εκπαίδευση

Abstract

The purpose of the current Thesis is to investigate the cost for the provision of Primary and Secondary Education in Greece, as well as the change on this cost by educational level (Kindergarten, Elementary, Middle School, High School) and by type of education (Public, Private). By the bibliographic review and mapping the modern Greek education system, we are lead to the research part for which the quantitative methodology was adopted, based on demographic and economic data retrieved from the Hellenic Statistical Authority and more specifically from their researches: i) Greece by Numbers, October -December 2021 and ii) Survey of Public and Private Education Finances, December 2021. For both free public and private education the costs are categorized into operating, capital and payroll costs, the annual average of costs is calculated and the resulting quotient is extracted with the numerator the expenses and the denominator the average number of students who study annually in each grade, the teachers who serve and the school units that operate respectively. Then, the above are presented as percentages and through their comparison, the demonstration of differences and the explanation of correlations, it is found that the changes in expenditure per education level are identified, while simultaneously with schools, is investigated the change in expenditure per education level for Greek households. Furthermore, we found that the overwhelming percentage of expenses in Free Public and Private Education concerns the salary expenses of the educational staff, while the operating expenses of the school units follow and the latter are the capital expenses. The difference in the cost of private education from free public education lies in the range of costs and not in the aforementioned order. Regarding the sources of funding for education in our country, we notice that for the entire population these are mostly covered by the government budget.

Keywords: Primary Education, Secondary Education, Sources of Education Financing, Expenditure on Education

Κατάλογος Σχημάτων

<i>Σχήμα 1: Οι δημόσιες αρχές που συμμετέχουν στις μεταβιβάσεις των πόρων για διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τη χρονική περίοδο 2013/14 .....</i>	<i>23</i>
<i>Σχήμα 2: Τα επίπεδα των δημοσίων αρχών που εμπλέκονται στη μεταβίβαση πόρων για επιχειρησιακές δαπάνες και υπηρεσίες στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τη χρονική περίοδο 2013/14.....</i>	<i>24</i>
<i>Σχήμα 3: Τα επίπεδα των δημοσίων αρχών που συμμετέχουν στη μεταβίβαση πόρων για κεφαλαιουχικά αγαθά στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τη χρονική περίοδο 2013/14.....</i>	<i>25</i>

Κατάλογος Πινάκων

<i>Πίνακας 1: Πηγές χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης .....</i>	<i>31</i>
<i>Πίνακας 2: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση -οικονομικά έτη 2015 έως 2019 -.....</i>	<i>37</i>
<i>Πίνακας 3: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών μισθοδοσίας εκπαιδευτικών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης - οικονομικά έτη 2015 έως 2019 - & Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό –σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-.....</i>	<i>40</i>
<i>Πίνακας 4: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών ανά πηγή χρηματοδότησης στην εκπαίδευση ...</i>	<i>44</i>
<i>Πίνακας 5: Μέσος όρος δαπανών ανά βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019- .....</i>	<i>46</i>
<i>Πίνακας 6: Μέσος όρος δαπανών ανά μαθητή στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20- .....</i>	<i>47</i>
<i>Πίνακας 7: Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20- .....</i>	<i>47</i>

Κατάλογος Γραφημάτων

<i>Γράφημα 1: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στη Δημόσια Εκπαίδευση .....</i>	<i>38</i>
<i>Γράφημα 2: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στην Ιδιωτική Εκπαίδευση .....</i>	<i>38</i>
<i>Γράφημα 3: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών μισθοδοσίας εκπαιδευτικών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης-οικονομικά έτη 2015 έως 2019 - .....</i>	<i>40</i>
<i>Γράφημα 4: Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό –σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20- 41</i>	
<i>Γράφημα 5: Μέσος όρος ετήσιων λειτουργικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης –οικονομικά έτη 2015 έως 2019- .....</i>	<i>42</i>
<i>Γράφημα 6: Μέσος όρος ετήσιων κεφαλαιουχικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης –οικονομικά έτη 2015 έως 2019- .....</i>	<i>43</i>
<i>Γράφημα 7: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών ανά πηγή χρηματοδότησης - οικονομικά έτη 2015 έως 2019 - .....</i>	<i>44</i>
<i>Γράφημα 8:Ποσοστό μέσου όρου μαθητών που φοιτούν στα Δημόσια και στα Ιδιωτικά Σχολεία, ανά βαθμίδα - σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20 - .....</i>	<i>45</i>
<i>Γράφημα 9:Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-.....</i>	<i>48</i>
<i>Γράφημα 10: Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στα ελληνικά νοικοκυριά – οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20- .....</i>	<i>48</i>

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΕ	: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
ΕΕ	: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΣΤΑΤ	: Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΠΑ	: Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
Ε.Τ.Ε.	: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΙΕΚ	: Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ι.Ε.Π	: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
κ. α.	: και άλλα
οπ. π.	: όπως προηγουμένως (για βιβλιογραφικές αναφορές)
Ο.Σ.Κ.	: Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
Π.Δ.Ε.	: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕ	: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Εισαγωγή

«*Η παιδεία, καθάπερ ευδαίμων χώρα, πάντα τ' αγαθά φέρει.*»: δηλαδή, η μόρφωση, όπως ακριβώς μια εύφορη γη, φέρνει όλα τα καλά. Εκκινώντας με τη ρήση του αρχαίου Έλληνα φιλοσόφου Σωκράτη (469 - 399 π. Χ.), επιθυμούμε να αποδώσουμε τη δέουσα σημασία στη διαχρονική αξία της εκπαίδευσης για τον άνθρωπο, η οποία τονίστηκε από πληθώρα κοινωνικών επιστημόνων και φιλοσόφων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, καθώς και από πεφωτισμένους πατέρες της εκκλησίας, όπως ο Μέγας Βασίλειος. Η εκπαίδευση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνικής συνοχής σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνία, της οποίας οι πυλώνες κλονίζονται εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και των τεχνολογικών εξελίξεων. Η εκπαίδευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνία, τον πολιτισμό, την πολιτική, τη θρησκεία, τις επιστημονικές και τις τεχνολογικές εξελίξεις καθώς και την οικονομία, στην οποία παρέχει αφενός - άμεσα - εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό κι αφετέρου - έμμεσα - τα τεχνολογικά εκείνα εργαλεία, τις μαθηματικές φόρμουλες και τους αυτοματισμούς που απαιτούνται για την ύπαρξη και την εξέλιξή της.

Ο θεσμός της εκπαίδευσης και το περιεχόμενο αυτής δεν παραμένουν σταθερά ανά τους αιώνες, καθότι διαφοροποιούνται από κοινωνία σε κοινωνία κι από εποχή σε εποχή (Τζάνη 2010). Την αυγή του 21^{ου} αιώνα η εκπαίδευση καλείται να εξελιχθεί και να προσπελάσει τρέχοντα ζητήματα όπως είναι χαρακτηριστικά η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, οι μεταναστευτικές ροές προς τις χώρες του δυτικού κόσμου (που συμβάλουν στη «γέννηση» πολυπολιτισμικών κοινωνιών), η τεχνολογική πρόοδος, η ταχύτητα της πληροφορίας, η δημιουργία ενός παγκόσμιου διαπλανητικού χωριού, η αμφισβήτηση των τρεχουσών θρησκευτικών και πολιτικών αντιλήψεων. Στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές και τεχνολογικά προηγμένες κοινωνίες, οι πολίτες πρέπει να προσαρμόζονται σε ένα περιβάλλον που δέχεται τη διαφορετικότητα και προάγει την αρμονική συνύπαρξη ατόμων με διαφορετική

καταγωγή, θρησκεία, σεξουαλική ταυτότητα κ. α. . Ακόμη, μείζων στόχος για τον σύγχρονο άνθρωπο είναι να καταστεί τεχνολογικά εγγράμματος, ξεπερνώντας τα στενά όρια των βασικών γνώσεων της ανάγνωσης, αρίθμησης και γραφής, ώστε να γίνει ον ικανό να κατανοεί τον κόσμο και να προσαρμόζεται στις ολοένα και ταχύτερες μεταβολές.

Οι ανάγκες για την παιδαγωγική επάρκεια των εκπαιδευτικών σε ό,τι αφορά τις προπτυχιακές σπουδές, τη μετεκπαίδευση καθώς και τις συνεχείς επιμορφώσεις αυτών σημειώνουν αυξητική τάση σε σύγκριση με το παρελθόν. Το ίδιο αυξανόμενες είναι οι απαιτήσεις για την διδακτική πράξη, καθότι τα εποπτικά μέσα που χρησιμοποιούνται στις σύγχρονες τάξεις δεν είναι πλέον ο άβακας και ο κότινος, αλλά οι διαδραστικοί πίνακες, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και οι ηλεκτρονικές ταμπλέτες (tablets). Επιπροσθέτως, τα εργαστήρια θετικών επιστημών καλούνται να είναι σύγχρονα και άρτια εξοπλισμένα με μικροσκοπία, συσκευές μετρήσεων και οποιοδήποτε άλλο εργαλείο κρίνεται απαραίτητο για την εύρυθμη λειτουργία τους, που αποσκοπεί στη βέλτιστη εκπαιδευτική πράξη. Ακόμα, από τους καθοριστικούς παράγοντες διαφοροποίησης κι ανόδου των αναγκών της εκπαίδευσης δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφερθούμε στη ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, παράγοντας που επηρεάζει τη δημογραφία, τη γεωπολιτική, το παγκόσμιο εμπόριο, τη μετανάστευση και σχεδόν κάθε πτυχή της ζωής του πλανήτη. Τέλος, ιδιαίτερα όσον αφορά τα λειτουργικά έξοδα των σχολικών μονάδων εξαιρετικά επίκαιρο είναι το ζήτημα της ενεργειακής κρίσης που προβλέπεται να εκτινάξει στα ύψη τα κόστη κάλυψής τους. Για την κάλυψη των ανωτέρω απαιτήσεων, της σύγχρονης εκπαιδευτικής πραγματικότητας και διδακτικής πράξης, τα κράτη καλούνται να εξεύρουν τους απαραίτητους πόρους για τη χρηματοδότησή τους, με τρόπο που δε δύναται να μη συνδεθεί με τις τρέχουσες αντιλήψεις για την ελεύθερη αγορά, την καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής και τη χάραξη κοινής πολιτικής των κρατών μελών εντός της ενωμένης Ευρώπης, στην οποία ανήκει κι η Ελλάδα .

Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα του παραπάνω ζητήματος, αποφασίσαμε να μελετήσουμε τις δαπάνες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η γνώση των δαπανών παρέχει τα στοιχεία εκείνα που θα

καθοδηγήσουν την ηγεσία της εκπαίδευσης στην ορθή λήψη αποφάσεων, αναφορικά με τη χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων και τη βέλτιστη κατανομή των πόρων, υλικών ή/και άυλων. Εκτός από το στάδιο της λήψης αποφάσεων, τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν βασικό μέρος του σταδίου ελέγχου, αναφορικά με τις ως τώρα ληφθείσες αποφάσεις και τη μέχρι τώρα εκπαιδευτική πολιτική, αποτελώντας παράλληλα και κριτήριο αξιολόγησης.

Αναφορικά με τη δομή, η παρούσα διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε πέντε μέρη/κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται βιβλιογραφική ανασκόπηση στον θεσμό της Εκπαίδευσης και τη σχέση που έχει με την Οικονομία. Αναλυτικότερα ξεκινώντας από την αρχαία Ελλάδα και φτάνοντας στη σύγχρονη εποχή, διερευνάται ο σκοπός της Εκπαίδευσης σε κάθε κοινωνία καθώς και τους φορείς οργάνωσής της. Ακόμη, αναδεικνύεται η αμφίδρομη σχέση της Οικονομίας με την εκπαίδευση, με τη μία να προσφέρει στην άλλη πόρους (υλικούς και άυλους). Επίσης, γίνεται κατηγοριοποίηση των εκπαιδευτικών δαπανών και αναλύεται η χρηματοδότησή τους στα κράτη - μέλη της ΕΕ. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σημερινή δομή και λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και ο τρόπος οργάνωσής του. Επιπλέον, αναλύονται οι πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και οι δαπάνες που καλύπτει κάθε πηγή. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας, ο οποίος αναλύεται σε επιμέρους στόχους και αυτοί, ακολούθως, διατυπώνονται με τη μορφή ερευνητικών ερωτημάτων. Ακόμα, πραγματοποιείται εκτενής αναφορά στις πηγές των δεδομένων, στον τρόπο επεξεργασίας του και στους περιορισμούς που συναντήθηκαν. Ολοκληρώνοντας, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας και, τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο στηριζόμενοι τόσο σε αυτά όσο και στην γνώση που προκύπτει από τα δύο πρώτα κεφάλαια της παρούσας διπλωματικής εργασίας διατυπώνουμε τα συμπεράσματά μας και τις προτάσεις μας για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 1^ο – Ο θεσμός της εκπαίδευσης και η σχέση της με την Οικονομία

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με τον θεσμό της Εκπαίδευσης και τη σχέση της με την Οικονομία. Εκτενέστερα, στο υποκεφάλαιο 1.1 πραγματοποιείται ιστορική αναδρομή στον θεσμό της Εκπαίδευσης, εκκινώντας από την αρχαιότητα και καταλήγοντας στο σήμερα, με αναφορές στον σκοπό αυτής - την εκάστοτε χρονική περίοδο - και τους φορείς οργάνωσής της. Στο υποκεφάλαιο 1.2, επιχειρείται - από θεωρητικής σκοπιάς - η ανάδειξη της αμφίδρομης σχέσεως μεταξύ Εκπαίδευσης-Οικονομίας, με γνώμονα πως η μεν Εκπαίδευση προσφέρει στην Οικονομία ανθρώπινο δυναμικό, ενώ η δεύτερη παρέχει στην πρώτη τους απαραίτητους χρηματοοικονομικούς πόρους για την κάλυψη των αναγκών της. Τέλος, στο υποκεφάλαιο 1.3 κατηγοριοποιούνται οι εκπαιδευτικές δαπάνες και παρουσιάζεται ο τρόπος χρηματοδότησής τους στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέλος της οποίας είναι κι η Ελλάδα.

1.1 Το αγαθό της Εκπαίδευσης-Ιστορική Αναδρομή

Δεν είναι εύκολη η διατύπωση ενός ορισμού για την εκπαίδευση με διαχρονική ισχύ σε διάφορους πολιτισμούς, γλώσσες και εποχές, καθώς κάθε κοινωνία έχει τον δικό της τύπο εκπαίδευσης, που ουσιαστικά αντανακλά την αντίληψη της για τον άνθρωπο. Σύμφωνα με τον Durkheim, αφετηρία της εκπαίδευσης αποτελεί το συγκεκριμένο ιδανικό για τον άνθρωπο που έχει η κάθε κοινωνία (Durkheim 1978 :8).

Στην αρχαία Ελλάδα, με τον όρο «Παιδεία» αποδίδεται η ηθική και η σωματική τελείωση του ανθρώπου, την ομορφιά και την αρετή, δηλαδή τα στοιχεία εκείνα ενός καλού πολίτη (Νόβα-Καλτσούνη 2010). Κατά τον Πλάτωνα βασικός σκοπός της παιδείας είναι η καθοδήγηση στον ορθό λόγο. Ωστόσο, η παιδεία δεν

αφορά μόνο την τελείωση του ανθρώπου, αλλά γίνεται και μέσο διαφοροποίησης από τους «βαρβάρους», δηλαδή τους μη Έλληνες, οι οποίοι δε μετείχαν της ελληνικής παιδείας. Αργότερα, στην Ελληνιστική και τη Ρωμαϊκή περίοδο, η παιδεία αποκτά ουμανιστικό περιεχόμενο και ,πιο συγκεκριμένα, κατά τον Κικέρωνα η παιδεία γίνεται συνώνυμο του ανθρωπισμού (οπ.π.). Όπως και στην αρχαία Ελλάδα, έτσι και εδώ αποτελεί στοιχείο κοινωνικής διάκρισης· με τον πεπαιδευμένο να ανήκει στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Παρόμοια στοιχεία διαφοροποίησης των μορφωμένων κι πεπαιδευμένων απαντώνται τόσο στο Βυζαντινό κράτος όσο και στην Ευρώπη στα χρόνια του Μεσαίωνα. Μετέπειτα - κατά τον 19ο αιώνα- με την εκβιομηχάνιση της κοινωνίας και την ενίσχυση του στρατιωτικού της χαρακτήρα, η παιδεία τρέπεται σε παράγοντα συνοχής του έθνους. Την εν λόγω περίοδο μάλιστα, αυτή σχετίζεται ακόμα περισσότερο με την οικονομία και την τεχνική χρησιμοποίηση των μορφωμένων· για πρώτη φορά το περιεχόμενο της αποδίδεται καλύτερα με τον όρο εκπαίδευση (Νόβα-Καλτσούνη 2010).

Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα η εκπαίδευση βρίσκεται στα χέρια της Εκκλησίας ή αποτελεί ιδιωτική υπόθεση της οικογένειας. Η μόρφωση δε θεωρείται κοινωνικό αγαθό και η επαγγελματική εκπαίδευση γίνεται από την οικογένεια ή τη συντεχνία. Η Εκκλησία οργανώνει τους μηχανισμούς της εκπαίδευσης, έτσι ώστε να υπηρετούν θρησκευτικούς σκοπούς. Τα ανθρωπιστικά κινήματα του διαφωτισμού προβάλλουν το αίτημα της παιδείας και προσδιόριζαν τη μόρφωση ως συνθήκη της ολοκληρωμένης προσωπικότητας και του ολοκληρωμένου πολίτη (Τζάνη 2010).

Μεταγενέστερα, η βιομηχανική επανάσταση και η καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής δημιούργησαν την ανάγκη για εγγράμματους εργάτες και στελέχη. Η εκπαίδευση παρέχει στα λαϊκά στρώματα τα απολύτως αναγκαία εφόδια για την παραγωγή, δηλαδή ανάγνωση, γραφή κι αρίθμηση. Η ανώτερη παιδεία παραμένει κλειστή για τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων. Παράλληλα με τη βιομηχανική έκρηξη, λοιπόν, ακολούθησε και η εκπαιδευτική έκρηξη, που είχε ως απόρροια η σχολική ζωή, η περίοδος εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης να διευρυνθούν και να επιμηκυνθούν για μια ευρύτερη κοινωνική ομάδα (οπ.π.).

Σήμερα, συναντάμε τους όρους παιδεία-μόρφωση-εκπαίδευση, αγωγή-διαπαιδαγώγηση και (επαγγελματική) κατάρτιση. Στη γλώσσα μας, οι όροι αυτοί δεν

πρέπει να χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημοι , καθότι διαφοροποιούνται. Ειδικότερα, με τον όρο εκπαίδευση αποδίδουμε τη διαδικασία στην οποία ο άνθρωπος αναπτύσσεται γνωστικά και συναισθηματικά· κατακτά δεξιότητες, κατανοεί και οικειοποιείται την κουλτούρα του. Με τον όρο διαπαιδαγώγηση, αποδίδουμε την διαδικασία επιρροής των ενηλίκων στους ανηλίκους. Τέλος, με τον όρο κατάρτιση αποδίδουμε τις ικανότητες και τις δεξιότητες να διεκπεραιώνει κανείς μια εργασία, χωρίς ιδιαίτερη πνευματική ενασχόληση και εμβάθυνση σε γνωστικές διαδικασίες (Νόβα-Καλτσούνη 2010).

Όσον αφορά την οργάνωση των μηχανισμών της εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, δε βρίσκεται πια στα χέρια της Εκκλησίας, ούτε αποτελεί ιδιωτική υπόθεση της οικογένειας. Σύμφωνα με το άρθρο 16 - παράγραφος 2 του Συντάγματος της Ελλάδας, η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλαση τους σε ελεύθερους πολίτες. Ακόμα, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ορίζεται πως όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Τέλος, σύμφωνα με την παράγραφο 8, ο νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων, που δεν ανήκουν στο Κράτος.

1.2 Αμφίδρομη σχέση Εκπαίδευσης-Οικονομίας

Η τεχνολογική ανάπτυξη συμβάλει στην κοινωνική πρόοδο και συνδέεται με την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Υπό αυτό το πρίσμα, η εκπαίδευση είναι άμεσα συνδεδεμένη με την οικονομική δραστηριότητα της κοινωνίας (Τζάνη 2010). Η σχέση της εκπαίδευσης με την οικονομία είναι αμφίδρομη, με τη μία να προσφέρει στην άλλη κεφάλαια (υλικά και άυλα, οικονομικά και ανθρώπινα). Από τη μια πλευρά, η εκπαίδευση εξυπηρετεί την οικονομία σε στελέχη, τεχνίτες και εργατικό δυναμικό. Από την άλλη πλευρά, η ποιότητα ενός εκπαιδευτικού συστήματος καθορίζεται τόσο από το είδος του, το περιεχόμενο του και την

ποιοτική στάθμη των εκπαιδευτικών λειτουργιών, όσο από τους διατιθέμενους οικονομικούς πόρους.

Αυτό που χαρακτηρίζει σήμερα μια προχωρημένη βιομηχανικά κοινωνία είναι η απαίτηση κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού όλων των βαθμίδων. Ο σύνθετος καταμερισμός εργασίας και η εξειδίκευση προϋποθέτει προηγμένα επαγγελματικά προσόντα και δεξιότητες, απαραίτητα για την επίτευξη υψηλής παραγωγικότητας (Δασκαλάκης 2009). Η δημιουργία και η συσσώρευση του ανθρωπίνου κεφαλαίου, με την απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, πραγματοποιείται κυρίως στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Με τα δεδομένα της σύγχρονης τεχνολογίας, υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης σημαίνει καλύτερο επίπεδο ανθρωπίνου κεφαλαίου, καλύτερες προϋποθέσεις υποδοχής και απορρόφησης της τεχνολογίας, συνεπώς και μεγαλύτερες δυνατότητες αύξησης του παραγομένου προϊόντος και εξυπηρέτηση του στόχου της οικονομικής ανάπτυξης. (Χατζηδήμα 2002). Αυτό εξασφαλίζεται με την επέκταση του εκπαιδευτικού θεσμού και τη βελτίωση του περιεχομένου της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Θεωρείται- πλέον- προϋπόθεση εθνικής επιβίωσης η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό για την παραγωγή, δεδομένου ότι οι φυσικοί πόροι και τα κεφάλαια βρίσκονται ευκολότερα από το ανθρώπινο κεφάλαιο. Σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου, η επένδυση στις διανοητικές ικανότητες των ατόμων είναι η σημαντικότερη για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας (Schultz, 1963). «Η απόκτηση μιας εκπαιδευμένης εργατικής δύναμης είναι μακροχρόνια και δύσκολη υπόθεσή και απαιτεί σωστή εκπαιδευτική δομή και σχεδιασμό» (Τζάνη 2010). Η αύξηση, λοιπόν, του μορφωτικού επιπέδου σχετίζεται άμεσα με τον στόχο της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργεί επιχειρήματα, ώστε να συμπεριληφθεί η εκπαίδευση στους στόχους της οικονομικής πολιτικής μιας χώρας.

Σύμφωνα με το μοντέλο του Mincer (1974), η μεταβολή στο μέσο επίπεδο εκπαίδευσης μιας περιοχής αποτελεί τον σημαντικότερο προσδιοριστικό παράγοντα της εισοδηματικής αναπτύξεως και εξελίξεως. Κατά τον Mincer, υπάρχει γραμμική σχέση ανάμεσα στις αποδοχές και στον χρόνο εκπαίδευσης, με την προϋπόθεση - πρώτον- ότι το μοναδικό κόστος για την συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας για ένα επιπλέον έτος είναι το κόστος ευκαιρίας του εκπαιδευμένου

ατόμου και - δεύτερον- ότι η ποσοστιαία αύξηση των αποδοχών του ατόμου, ως συνέπεια της επιπλέον εκπαιδευσεώς του, είναι σταθερή κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής του ζωής. Η γραμμική αυτή σχέση είναι προφανώς θετική και θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι η κλίση της ευθείας είναι ίση με το συντελεστή απόδοσης της επένδυσης στην εκπαίδευση. Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι στην εξίσωση του Mincer περιλαμβάνεται η μεταβλητή της εργασιακής εμπειρίας. Ο συντελεστής β_1 αποτελεί το προεξοφλητικό επιτόκιο της επενδύσεως στην εκπαίδευση, διότι οι αποφάσεις απόκτησης επιπλέον εκπαίδευσης λαμβάνονται βασιζόμενες στην εξίσωση της παρούσας αξίας των συνολικών αποδοχών δύο ατόμων με διαφορετικό επίπεδο εκπαιδευσεως. Σημαντικό χαρακτηριστικό του μοντέλου αυτού αποτελεί το γεγονός πως ο χρόνος, δηλαδή η διάρκεια της εκπαίδευσης, θεωρείται ως ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας των αποδοχών και όχι το πτυχίο (Χατζηδήμα 2002,σελ.159).

Η εξίσωση έχει την ακόλουθη μορφή:

$$\ln W_z = \beta_0 + \beta_1 S_z + \beta_2 X_z + \beta_3 X_z^2 + \varepsilon_z, \text{ όπου}$$

- $\ln W_z$: είναι ο λογάριθμος των αποδοχών για το άτομο
- S_z : τα χρόνια της εκπαίδευσης
- X_z : η εμπειρία, η οποία υπολογίζεται συνήθως ως η διαφορά της ηλικίας του ατόμου μείον τα χρόνια της εκπαίδευσης μείον 6
- X_z^2 : η εμπειρία στο τετράγωνο
- ε_z : ο διαταρακτικός όρος

Αναμφισβήτητα, η οικονομική ανάπτυξη δημιουργεί τις προϋποθέσεις αύξησης των δημοσίων δαπανών για την παρεχόμενη εκπαίδευση και ενδεχομένως αύξηση του αριθμού ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού. Αμφίδρομα, η αύξηση του αριθμού ετών εκπαίδευσης συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, από τη μεταπολίτευση ως το 2000, διαγράφεται μία θετική επίδραση του αριθμού των ετών εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη (ο.π.). Το 2000, η στρατηγική της Λισαβώνας, αναγνώρισε ξεκάθαρα τον καθοριστικό ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης. Η σύνδεση της

ικανότητας των ευρωπαϊκών χωρών να επενδύουν στο ανθρώπινο δυναμικό μέσω των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της δυνατοότητάς τους να προωθούν υψηλά επίπεδα βιώσιμης και γνωσιοκεντρικής ανάπτυξης, καθώς και κοινωνικής συνοχής, έχει τονιστεί επανειλημμένα σε αρκετά σημαντικά έγγραφα της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ψήφισμα του Συμβουλίου για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως βασικές κινητήριες δυνάμεις της στρατηγικής της Λισαβόνας (2007), υπογράμμισε *«τη συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, όχι μόνο στην προώθηση της απασχόλησης, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, αλλά και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, της ιδιότητας του ενεργού πολίτη και της προσωπικής εκπλήρωσης»*.

Την αμφίδρομη επίδραση εκπαίδευσης και οικονομίας μπορούμε να την παρατηρήσουμε από τη σκοπιά των οικονομικών της εκπαίδευσης. Έχει ενδιαφέρον να επιτευχθεί τόσο ένας ακριβής υπολογισμός του κόστους της εκπαίδευσης, όσο και μια ακριβής εκτίμηση της συμβολής που η εκπαίδευση μπορεί να έχει στην οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, Παιδαγωγική και Οικονομία οφείλουν να βρουν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας και συνεννόησης, αφού οι οικονομολόγοι αναφέρονται στο σύνολο των μαθητών γενικά αλλά οι εκπαιδευτικοί «βλέπουν» κάθε παιδί ως πρόσωπο. Αναλύοντας τα ζητήματα σχολικής απόδοσης με λογιστικές φόρμουλες, ελλοχεύει ο κίνδυνος να προταθούν οικονομολογικές-τεχνοκρατικές λύσεις που αγνοούν την παιδαγωγική και τη ψυχολογική πραγματικότητα. Μην ξεχνάμε πως ο ρόλος του σχολείου δεν περιορίζεται στη διαμόρφωση των αυριανών επαγγελματιών αλλά έχει ανθρωπιστική αποστολή διαμόρφωσης πολιτών και προσωπικοτήτων (Τζάνη 2010).

1.3 Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης αφορά κυρίως δύο κατηγορίες δαπανών, πρώτον, τις δαπάνες μισθοδοσίας των εκπαιδευτικών -και του μη εκπαιδευτικού

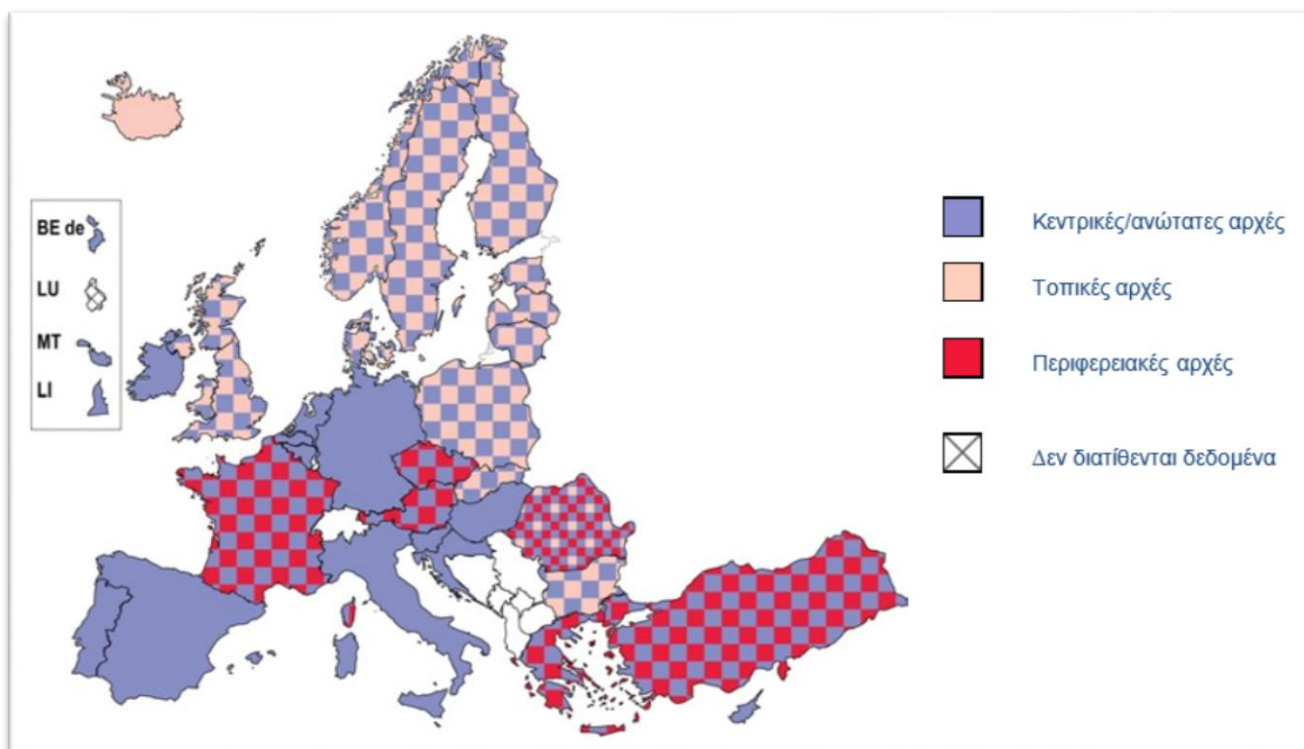
προσωπικού- και, δεύτερον, τις λειτουργικές δαπάνες. Με τον όρο «λειτουργικές δαπάνες» νοούνται τα έξοδα που δαπανώνται για την καθημερινή εύρυθμη λειτουργία των εγκαταστάσεων τους και την ευημερία των εργαζομένων σε αυτές. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται όλες εκείνες οι δαπάνες που αφορούν τις σχολικές εγκαταστάσεις, όπως είναι η καθαριότητα, έξοδα ηλεκτροδότησης και υδροδότησης, τηλεφωνικών συνδέσεων, αγοράς αναλωσίμων υλικών, συντήρησης και μικροεπισκευών, κα (Αργυροπούλου Ε., Γκαραβέλλας Ε., & Λιντζεράκου Ε. 2021)

Σύμφωνα με την έκθεση Eurymdice «Χρηματοδότηση σχολείων στην Ευρώπη: Μηχανισμοί, μέθοδοι και κριτήρια για τη δημόσια χρηματοδότηση» που δημοσιεύθηκε το 2014, οι διαφορετικές δημόσιες αρχές που εμπλέκονται στη χρηματοδότηση των σχολείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της μεταβίβασης κονδυλίων στα σχολεία, διαιρούνται σε κεντρικές, ενδιάμεσες και σχολικές. Οι κεντρικές αρχές, που αντιστοιχούν σε εθνικό επίπεδο, είναι τα υπουργεία ανωτάτου ή ανωτέρου διοικητικού επιπέδου. Οι ενδιάμεσες αρχές περιλαμβάνουν διοικητικές υποδιαιρέσεις των κεντρικών αρχών, περιφερειακές ή τοπικές κυβερνήσεις, καθώς και τοπικά σχολικά συμβούλια τα οποία λειτουργούν μέσω δήμων, που είναι υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων.

Αρχικά, οι δαπάνες για το προσωπικό (διδασκτικό και μη διδασκτικό) αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών για τα δημόσια σχολεία. Οι δαπάνες για το προσωπικό αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 70 % των συνολικών ετήσιων δαπανών για την εκπαίδευση στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ. Όσον αφορά τις δαπάνες συγκεκριμένα για διδασκτικό προσωπικό, αυτές απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων. Οι κεντρικές αρχές συμμετέχουν στις μεταβιβάσεις των πόρων για διδασκτικό προσωπικό σε όλες τις χώρες, εκτός της Ισλανδίας (στην πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Μάλιστα σε περισσότερο από το ένα τρίτο των χωρών, στις μεταβιβάσεις των πόρων για το διδασκτικό προσωπικό συμμετέχουν μόνο κεντρικές αρχές. Σχετικά με το μη διδασκτικό προσωπικό, σε περισσότερες από τις μισές χώρες της ΕΕ, οι μεταβιβάσεις των πόρων περιλαμβάνουν δύο ή τρία επίπεδα αρχών. Όπως και στην περίπτωση της χρηματοδότησης της μισθοδοσίας του διδασκτικού προσωπικού, έτσι και για το μη διδασκτικό προσωπικό, η πλειοψηφία των χωρών στις οποίες συμμετέχουν στη μεταβίβαση πόρων μόνο οι κεντρικές

αρχές ακολουθούν την ίδια πολιτική· πιο συγκεκριμένα, για το Βέλγιο, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Κροατία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και το Λιχτενστάιν .

Σε πολλές χώρες, τόσο για το διδακτικό, όσο και για το μη διδακτικό προσωπικό, τα υπουργεία των ανώτατων αρχών μοιράζονται την ευθύνη για τη μεταβίβαση κονδυλίων ή και την πληρωμή του προσωπικού με τις τοπικές αρχές ή με τις περιφερειακές αρχές ή με τις διοικητικές υποδιαιρέσεις των ανώτατων αρχών. Το πιο σύνηθες είναι να συμμετέχουν τοπικές ή περιφερειακές αρχές, είτε μόνες τους είτε με τη βοήθεια των κεντρικών/ανώτατων αρχών.

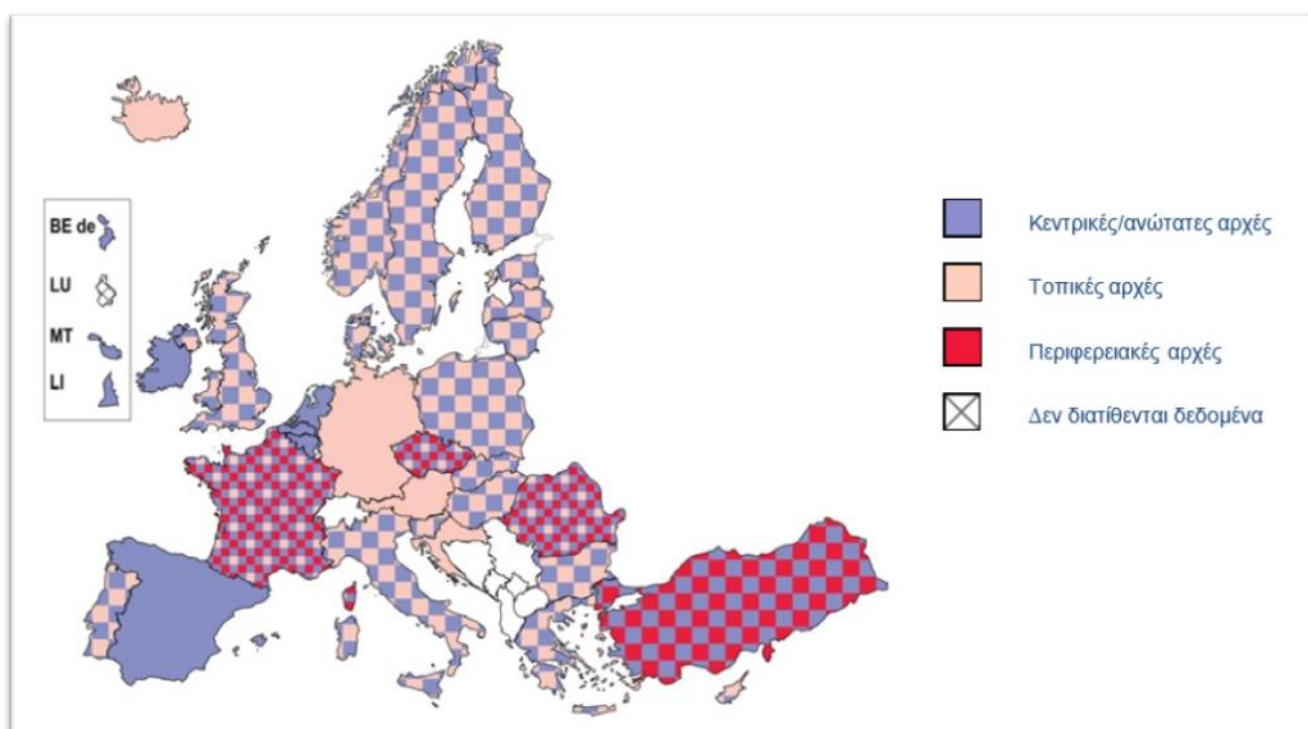
Σχήμα 1: Οι δημόσιες αρχές που συμμετέχουν στις μεταβιβάσεις των πόρων για διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τη χρονική περίοδο 2013/14

Πηγή: Έκθεση Eurydice

Στη συνέχεια, όσον αφορά τις μεταβιβάσεις των πόρων για επιχειρησιακά και κεφαλαιουχικά αγαθά, για τις περισσότερες χώρες ισχύει ότι συμμετέχουν δύο ή τρία επίπεδα αρχών. Επιχειρησιακά αγαθά και υπηρεσίες είναι όσα αγαθά και

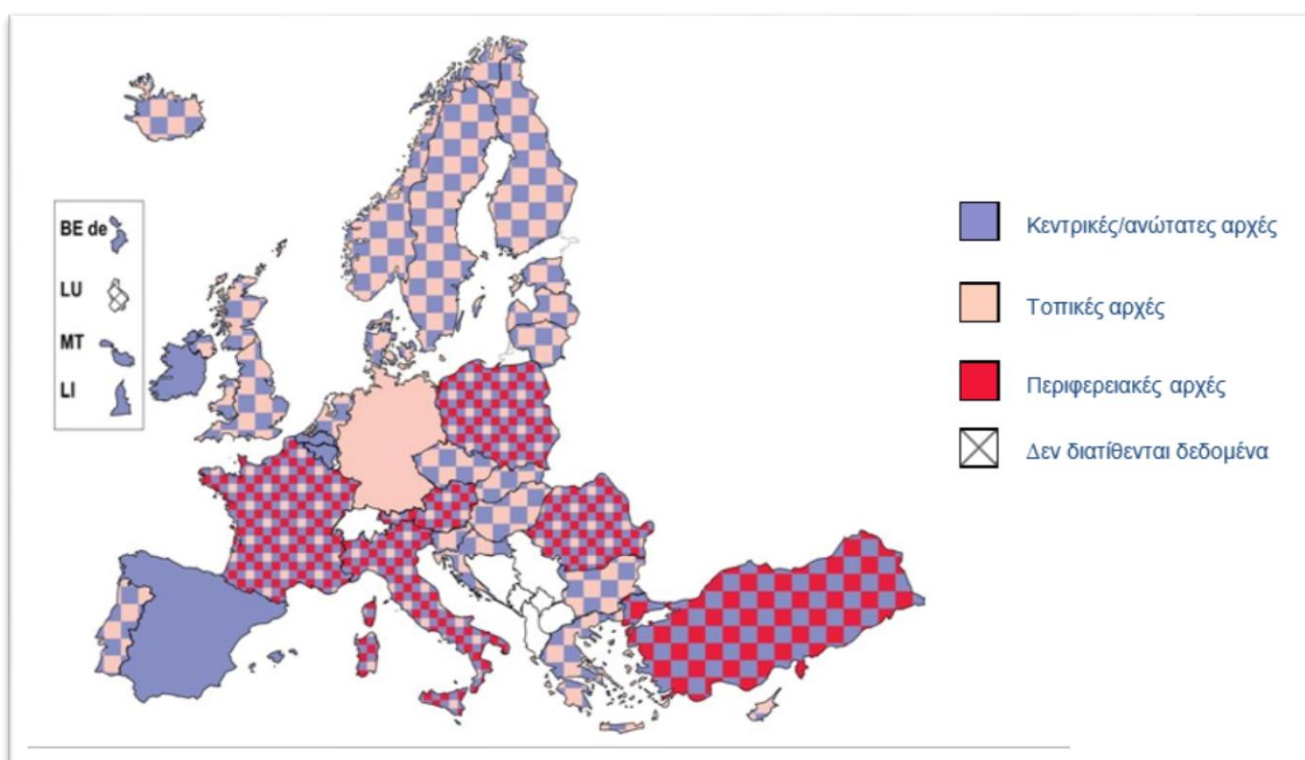
υπηρεσίες χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου οικονομικού έτους για την παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε καθημερινή βάση, όπως εκπαιδευτικό υλικό και χαρτικά, ηλεκτρισμό, συντήρηση μικρής κλίμακας καθώς και μικρές δαπάνες για είδη εξοπλισμού κάτω από ένα συγκεκριμένο όριο κόστους. Στη μεταβίβαση ή την κατανομή των κονδυλίων για επιχειρησιακά αγαθά συχνά συμμετέχουν περισσότερα επίπεδα αρχών σε σχέση με τη μεταβίβαση πόρων για το διδακτικό και μη διδακτικό προσωπικό. Τα κονδύλια συνήθως προέρχονται από κεντρικές αρχές, αλλά συχνά μεταβιβάζονται σε περιφερειακές ή και τοπικές αρχές, πριν καταλήξουν στα σχολεία. Επιπλέον, οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές σε ορισμένες χώρες χρησιμοποιούν επίσης έσοδα από τοπικούς φόρους, για να χρηματοδοτήσουν όχι μόνο επιχειρησιακά αγαθά, αλλά και άλλους πόρους. Σε πάνω από τα δύο τρίτα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη χρηματοδότηση των επιχειρησιακών αγαθών και υπηρεσιών συμμετέχουν τόσο οι κεντρικές/ανώτατες αρχές όσο και οι δήμοι.

Σχήμα 2: Τα επίπεδα των δημοσίων αρχών που εμπλέκονται στη μεταβίβαση πόρων για επιχειρησιακές δαπάνες και υπηρεσίες στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τη χρονική περίοδο 2013/14

Πηγή: Έκθεση Eurydice

Όπως και στην περίπτωση των επιχειρησιακών αγαθών και υπηρεσιών έτσι και στη χρηματοδότηση των κεφαλαιουχικών αγαθών συμμετέχουν συνήθως δύο επίπεδα αρχών και πιο συγκεκριμένα οι κεντρικές/ανώτατες αρχές με τη βοήθεια είτε των περιφερειών, είτε των τοπικών αρχών. Ωστόσο, υπάρχουν και εξαιρέσεις: σε πέντε χώρες – Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία, Πολωνία και Ρουμανία-, τρία επίπεδα αρχών εμπλέκονται στη χρηματοδότηση για κεφαλαιουχικά αγαθά (Eurydice 2014).

Σχήμα 3: Τα επίπεδα των δημοσίων αρχών που συμμετέχουν στη μεταβίβαση πόρων για κεφαλαιουχικά αγαθά στην πρωτοβάθμια και γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τη χρονική περίοδο 2013/14

Πηγή: Έκθεση Eurydice

Κεφάλαιο 2ο – Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Το κεφάλαιο που ακολουθεί αφορά την τρέχουσα ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Αρχικά, στο υποκεφάλαιο 2.1 παρουσιάζεται η σημερινή δομή και λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ στη συνέχεια στο υποκεφάλαιο 2.2 γίνεται εκτενής αναφορά στον τρόπο οργάνωσης του σε όλα τα επίπεδα διοίκησης από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων μέχρι την εκάστοτε σχολική μονάδα. Τέλος, στο υποκεφάλαιο 2.3 κατονομάζονται και αναλύονται οι πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στη χώρα μας και οι δαπάνες, οι οποίες καλύπτονται από κάθε πηγή.

2.1 Η δομή της ελληνικής εκπαίδευσης

Όσον αφορά τη δομή του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος, όπως έχει δημοσιοποιηθεί στο δίκτυο Eurymice που παρέχει πληροφορίες και αναλύσεις για τα Ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα και πολιτικές,, αυτό περιλαμβάνει τρεις βασικές βαθμίδες σπουδών: την Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο. Στο Νηπιαγωγείο -και πριν από αυτό- στον Βρεφονηπιακό Σταθμό και στον Παιδικό Σταθμό πραγματοποιείται η Προσχολική Εκπαίδευση. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει το Γυμνάσιο και το Εσπερινό Γυμνάσιο, καθώς και το Λύκειο -Γενικό Λύκειο, το Εσπερινό Γενικό Λύκειο, το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.), το Εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο και τις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.)-. Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ)- τα μέχρι πρότινος (Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΤΕΙ) καταργήθηκαν και απορροφήθηκαν από πανεπιστημιακά ιδρύματα, με εξαίρεση να αποτελεί η

Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.) (Ν.4589, ΦΕΚ 13 Α'/29.01.2019). Σημειώνουμε ότι τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που θεσπίστηκαν με το ν.2009/92 είναι δημόσια ή ιδιωτικά και δεν εντάσσονται σε κάποια βαθμίδα της εκπαίδευσης (Σαϊτή-Σαϊτής 2012).

Η Εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ηλικίας 6-15 ετών και περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια (Δημοτικό, συμπεριλαμβανομένης και της Προσχολικής Εκπαίδευσης που παρέχεται στο Νηπιαγωγείο) και την Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο). Για όσους δεν κατόρθωσαν να ολοκληρώσουν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση λειτουργούν τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), όπου φοιτούν άτομα που έχουν υπερβεί το 18ο έτος της ηλικίας. Στους αποφοίτους των ΣΔΕ χορηγείται απολυτήριο τίτλος ισότιμος προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση.

Ακόμη, το Υπουργείο Παιδείας εποπτεύει τις εκπαιδευτικές μονάδες της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, που είναι παραγωγικές σχολές της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Ελλάδα. Η Εκκλησιαστική Εκπαίδευση παρέχεται στα Εκκλησιαστικά Γυμνάσια (Ε.Γ.), στα Εκκλησιαστικά Λύκεια (Ε.Λ.) στις Ανώτατες Εκκλησιαστικές Ακαδημίες (Α.Ε.Α) και στα Ιερατικά Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Ι.Σ.Δ.Ε.).

Σχετικά με την Ιδιωτική Εκπαίδευση στη χώρα μας, η συνταγματική κατοχύρωσή της έχει ιστορικά τις ρίζες της στο Σύνταγμα του 1844 που όριζε ότι «έκαστος έχει το δικαίωμα να συσταίνει εκπαιδευτικά καταστήματα συμμορφούμενος με τους νόμους του Κράτους.» Σήμερα το συνταγματικό δικαίωμα ίδρυσης ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων αναφέρεται μόνο στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ο.π.π).

Κανένα ιδιωτικό εκπαιδευτήριο δεν επιχορηγείται από το κράτος, ενώ οι γονείς των μαθητών πληρώνουν δίδακτρα. Οι τίτλοι σπουδών που χορηγούνται από τα ιδιωτικά σχολεία είναι ισότιμοι με εκείνους των δημοσίων. Σε ό,τι αφορά την οργάνωση και τα προγράμματα διδασκαλίας ισχύει ό,τι και για τα δημόσια σχολεία, ακολουθώντας πιστά τις επιταγές του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2.2 Διοίκηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης

Από το δίκτυο Eurydice, το Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται ως ένα αρκετά συγκεντρωτικό σύστημα με τις ουσιαστικές αρμοδιότητες διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής και διοίκησης της εκπαίδευσης να βρίσκονται συγκεντρωμένες σε κεντρικό επίπεδο, υπό την ευθύνη του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Όσον αφορά τη σχολική εκπαίδευση, η διοίκηση και διακυβέρνηση αναπτύσσονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων σε κεντρικό επίπεδο, τις περιφερειακές διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε επίπεδο περιφέρειας και, τέλος, τις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας, τις διευθύνσεις δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο νομού και τέλος τις σχολικές μονάδες.

Σε κεντρικό επίπεδο, ο Υπουργός Παιδείας, υποστηριζόμενος από συλλογικά συμβουλευτικά και γνωμοδοτικά όργανα και θεσμικούς φορείς, λαμβάνει τις ουσιαστικές αποφάσεις που σχετίζονται με τους μακροπρόθεσμους στόχους και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι, ρυθμίζονται κεντρικά ζητήματα όπως ο καθορισμός του περιεχομένου των προγραμμάτων σπουδών, η δημιουργία και διανομή των μαθητικών συγγραμμάτων, η κατανομή του διδακτικού χρόνου, η εκπαίδευση κι αρχική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η τοποθέτηση του διδακτικού και λοιπού σχολικού προσωπικού, οι μισθοί των εκπαιδευτικών και η χρηματοδότηση των σχολείων.

Στο έργο του Υπουργείου -αναφορικά με την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση- συνδράμουν με τη δραστηριοποίησή τους αποκεντρωμένοι φορείς, στους οποίους περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), που είναι αρμόδιο για την επιστημονική έρευνα και μελέτη των θεμάτων που αφορούν την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τη διαρκή επιστημονική και τεχνική υποστήριξη του σχεδιασμού και της εφαρμογής της Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.), κύρια δραστηριότητα του οποίου είναι η υλοποίηση του προγράμματος εκπαιδευτικών υποδομών της χώρας και χρηματοδοτείται από το

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) και από πιστοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.). Το έργο του υλοποιείται είτε απευθείας από τον Οργανισμό είτε μέσω Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), είτε μέσω προγραμματικών συμβάσεων.

Σε επίπεδο περιφέρειας, οι αποφάσεις λαμβάνονται από τις περιφερειακές διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που υπάγονται απευθείας στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η περιφερειακή διεύθυνση εκπαίδευσης έχει την ευθύνη της διοίκησης και της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης της εκπαίδευσης στην περιφέρεια. Εποπτεύει την υλοποίηση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, εξειδικεύοντάς την ανάλογα με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις της περιφέρειας. Επίσης, συνδέει τις περιφερειακές εκπαιδευτικές υπηρεσίες με τις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές.

Σε τοπικό επίπεδο, η εκπαιδευτική πολιτική υλοποιείται και εξειδικεύεται από τις διευθύνσεις της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίες υπάγονται στην οικεία περιφερειακή διεύθυνση εκπαίδευσης, τις σχολικές μονάδες, οι οποίες -με τη σειρά τους- υπάγονται στην οικεία διεύθυνση εκπαίδευσης.

Σε επίπεδο σχολείου, όργανα διοίκησης είναι ο διευθυντής, ο υποδιευθυντής και ο σύλλογος διδασκόντων. Επίσης, υποστηρίζονται από τη σχολική επιτροπή, τη δημοτική επιτροπή παιδείας, τους συλλόγους γονέων κ.λπ. Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις επαναπροσδιορίζουν το ρόλο των φορέων εκπαίδευσης, αποδίδοντας στη σχολική μονάδα μεγαλύτερη αυτονομία καθώς και τη δυνατότητα να προγραμματίζει, να οργανώνει και να αξιολογεί το έργο της.

2.3 Πηγές χρηματοδότησης ΠΕ & ΔΕ

Στην Ελλάδα, η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες -στην Πρωτοβάθμια, συμπεριλαμβανομένης και της δίχρονης προσχολικής, στη Δευτεροβάθμια και στην Ανώτατη Εκπαίδευση- και η

χρηματοδότησή της πραγματοποιείται, κατά κύριο λόγο, μέσω του κρατικού προϋπολογισμού από πόρους του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο κρατικός προϋπολογισμός περιλαμβάνει δύο σκέλη: πρώτον, τον Τακτικό Προϋπολογισμό που καλύπτει λειτουργικές δαπάνες και ,δεύτερον, τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, ο οποίος με τη σειρά του χρηματοδοτεί το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) για την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, με έργα που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση, καλύπτοντας δαπάνες σε υποδομές (κτήρια, εξοπλισμό, συγχρηματοδοτούμενες δράσεις κ.λπ.). Το ΠΔΕ χωρίζεται στο εθνικό σκέλος, που χρηματοδοτείται από αμιγώς εθνικούς πόρους, και στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος, που χρηματοδοτείται από εθνικούς πόρους και πόρους της Ε.Ε. ή άλλων οργανισμών.

Η εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων χρηματοδοτείται επίσης μέσω του κρατικού προϋπολογισμού και των πόρων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, με το μεγαλύτερο μερίδιο να καλύπτεται από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ, μέσα από την υλοποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ.

Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα παρέχεται στους βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, που υπάγονται στην αρμοδιότητα των Δήμων, με χρηματοδότηση κυρίως του κρατικού προϋπολογισμού μέσω πόρων του Υπουργείου Εσωτερικών, που διατίθενται για το σκοπό αυτό στους Δήμους της χώρας.

Η ιδιωτική δαπάνη που διατίθεται για την εκπαίδευση καλύπτει τις παροχές υπηρεσιών εκπαίδευσης των Ιδιωτικών Εκπαιδευτηρίων, που λειτουργούν παράλληλα με τα Δημόσια στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση καθώς και των Ιδιωτικών ΙΕΚ και Κολεγίων στην εκπαίδευση ενηλίκων και των ιδιωτικών δομών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Οι δαπάνες των νοικοκυριών, καλύπτουν επίσης, το κόστος για τις υπηρεσίες των ιδιωτικών φροντιστηρίων -που προσφέρουν παράλληλη διδασκαλία στα μαθήματα του σχολείου-, των φροντιστηρίων ξένων γλωσσών, το κόστος των ιδιαίτερων

μαθημάτων -που χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά από την οικογένεια και τους μαθητές- καθώς και το κόστος για άλλες δραστηριότητες (Eurydice 2020).

Πίνακας 1: Πηγές χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Πηγή: Δίκτυο Eurydice ,ιδία επεξεργασία

Πηγές Χρηματοδότησης	Δημόσιες Δαπάνες
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	
Τακτικός Προϋπολογισμός	<ul style="list-style-type: none"> • Κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων • Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Νομαρχίες) • Περιφερειακές Υπηρεσίες (Γενικές Γραμματείες Περιφερειών)
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους • Πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από κοινοτικούς πόρους
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	<ul style="list-style-type: none"> • μεταφορά μαθητών, • σίτιση μαθητών, • μισθώματα σχολείων, • επισκευή και συντήρηση σχολείων, • μισθοδοσία σχολικών τροχονόμων, • μισθοδοσία προσωπικού των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, • μισθοδοσία σχολικών φυλάκων, • μισθοδοσία καθαριστριών, • λοιπές λειτουργικές δαπάνες.

Κεφάλαιο 3^ο - Μεθοδολογία της Έρευνας

Έχοντας μελετήσει ως τώρα τον θεσμό της Εκπαίδευσης, την αμφίδρομη σχέση της με την Οικονομία, τη δομή και οργάνωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και τις πηγές χρηματοδότησής της σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, κρίνουμε σκόπιμο να επικεντρωθούμε στις δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από τη μελέτη των δαπανών αποτελούν αξιόπιστο εργαλείο για τα στάδια της λήψης αποφάσεων, του ελέγχου και της αξιολόγησης των οικονομικών της εκπαίδευσης. Στο παρόν κεφάλαιο, αρχικά, διατυπώνεται ο σκοπός της έρευνάς μας, ο οποίος αναλύεται σε επιμέρους στόχους και αυτοί εν συνεχεία αποτυπώνονται με τη μορφή ερευνητικών ερωτημάτων – υποκεφάλαιο 3.1. Ακόμα, γίνεται εκτενής αναφορά στις πηγές των δεδομένων που αξιοποιήθηκαν για το παρόν πόνημα, στον τρόπο απόκτησής τους και ειδικότερα στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και στο πώς αυτά επεξεργάστηκαν προκειμένου να αξιοποιηθούν για την εξαγωγή αξιόπιστων αποτελεσμάτων - υποκεφάλαιο 3.2. Εν κατακλείδι, διατυπώνονται οι περιορισμοί που συναντήσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας- υποκεφάλαιο 3.3 .

3.1. Σκοπός, Στόχοι και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να διερευνηθεί το κόστος για την παροχή της εκπαίδευσης στις δύο πρώτες βαθμίδες, Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια, στην Ελλάδα. Τόσο για τη δημόσια δωρεάν εκπαίδευση όσο και για την ιδιωτική εκπαίδευση, οι δαπάνες θα κατηγοριοποιηθούν και μέσω της σύγκρισης τους θα διαπιστωθεί αν συμφωνούν οι μεταβολές δαπανών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Παράλληλα με τα σχολεία, θα εξετασθεί η μεταβολή των δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα για τα ελληνικά νοικοκυριά (ιδιωτική δαπάνη). Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, θα αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα δύο ερευνών της Ελληνική Στατιστικής Αρχής

(ΕΛΣΤΑΤ). Η πρώτη έρευνα αφορά στοιχεία για τον μαθητικό πληθυσμό και τον πληθυσμό των εκπαιδευτικών και των σχολικών μονάδων ανά βαθμίδα (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο) και ανά είδος εκπαίδευσης (Δημόσια και Ιδιωτική). Η δεύτερη έρευνα αφορά τις δαπάνες για την Εκπαίδευση ανά βαθμίδα και ανά είδος. Μέσα από τη σύνδεση αυτών των δύο ερευνών, θα επιχειρηθεί η ανάδειξη των μεταξύ τους σχέσεων και η σύγκριση της Δημόσιας με την Ιδιωτική Εκπαίδευση, από τη σκοπιά των δαπανών.

➤ Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι οι ακόλουθοι:

1. Να εξετασθούν οι δαπάνες των δημόσιων και των ιδιωτικών σχολείων της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και οι δαπάνες των ελληνικών νοικοκυριών για την εκπαίδευση των παιδιών τους.

2. Να εξετασθούν οι πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στη χώρα μας.

3. Να εξετασθεί η μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα μεταξύ δημόσιας εκπαίδευσης, ιδιωτικής εκπαίδευσης, αλλά και των ελληνικών νοικοκυριών.

➤ Αναλύοντας τους στόχους, προκύπτουν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Πώς κατανέμονται οι δαπάνες της Δημόσιας Εκπαίδευσης και πώς της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας;

2. Σε τι ποσοστό συμμετέχει κάθε πηγή χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα;

3. Ποιες είναι κατά μέσο όρο οι ανά μαθητή δαπάνες για τη Δημόσια Εκπαίδευση, ποιες για την Ιδιωτική Εκπαίδευση και ποιες δαπάνες βαρύνουν κατά μέσο όρο ετησίως τα ελληνικά νοικοκυριά, συνολικά και ανά βαθμίδα στη χώρα μας;

3.2. Ερευνητικά δεδομένα και Διαδικασίες ανάλυσης

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, αξιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα των ερευνών της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής: i) *Ελλάς με Αριθμούς, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2021* και ii) *Έρευνα Οικονομικών Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, Δεκέμβριος 2021*, τα οποία διατίθενται ελεύθερα στο κοινό χωρίς οικονομική επιβάρυνση και ανακτήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2022 σε μορφή PDF και στη συνέχεια τα μεταφέραμε σε μορφή excel.

Όσον αφορά το τριμηνιαίο δημοσίευμά «*Ελλάς με αριθμούς*», η Ελληνική Στατιστική Αρχή, παρουσιάζει στατιστικά στοιχεία που σκιαγραφούν την τρέχουσα δημογραφική, κοινωνική και οικονομική εικόνα της Ελλάδας. Πιο αναλυτικά, τα σχετικά με την Εκπαίδευση στοιχεία αναφέρονται α) στους μαθητές, β) στις σχολικές μονάδες και γ) στο διδακτικό προσωπικό, στη λήξη των σχολικών ετών 2016/17, 2017/18, 2018/19 και 2019/20, της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Νηπιαγωγεία και Δημοτικά) και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια και Επαγγελματικά Λύκεια). Για τις ανάγκες αυτής της διπλωματικής έρευνας, τα Γενικά Λύκεια της χώρας μας ενοποιήθηκαν με τα Επαγγελματικά Λύκεια. Στην ερευνά μας υπολογίστηκε ο μέσος όρος α) των μαθητών β) των εκπαιδευτικών και γ) των σχολικών μονάδων ανά βαθμίδα (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο) και ανά είδος εκπαίδευσης (Δημόσια και Ιδιωτική).

Αναφορικά με την «*Έρευνα Οικονομικών Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης*», η ΕΛΣΤΑΤ παρουσιάζει στοιχεία που αφορούν στις δαπάνες για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα από το έτος 2015 έως και το έτος 2019. Τα στοιχεία της Έρευνας των Οικονομικών της Εκπαίδευσης αφορούν τόσο στη Δημόσια όσο και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση αλλά και τα ελληνικά νοικοκυριά. Για την παρούσα διπλωματική έρευνα, δε συμπεριλήφθηκαν τα στοιχεία εκείνα που αναφέρονται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Στην έρευνα μας υπολογίστηκε ο μέσος όρος των Δαπανών της Δημόσιας Εκπαίδευσης (Δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης, Δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δαπάνες από Διεθνείς Πηγές) και των Δαπανών της Ιδιωτικής

Εκπαίδευσης συνολικά και ανά βαθμίδα (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο). Ο ίδιος υπολογισμός του μέσου όρου έγινε ξεχωριστά για τις λειτουργικές δαπάνες των σχολικών μονάδων, για τις δαπάνες μισθοδοσίας των εκπαιδευτικών, καθώς και για τις δαπάνες που βαραίνουν τα ελληνικά νοικοκυριά.

Στη συνέχεια συνδυάζοντας τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών υπολογίσαμε αρχικά το πηλίκo του μέσου όρου των ετήσιων δαπανών μισθοδοσίας ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης προς τον μέσο όρο του εκπαιδευτικού προσωπικού που υπηρετεί στην εκάστοτε βαθμίδα, ώστε να προκύψουν οι κατά μέσο όρο ετήσιες δαπάνες ανά εκπαιδευτικό για κάθε βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, -από το πηλίκo του μέσου όρου των μαθητών προς τον μέσο όρο των εκπαιδευτικών- υπολογίσαμε πόσοι μαθητές αντιστοιχούν κατά μέσο όρο σε κάθε εκπαιδευτικό της δημόσιας εκπαίδευσης και πόσοι σε κάθε εκπαιδευτικό της ιδιωτικής εκπαίδευσης ανά βαθμίδα. Σχετικά με τις λειτουργικές δαπάνες, υπολογίσαμε το πηλίκo του μέσου όρου των ετήσιων λειτουργικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης προς τον μέσο όρο των κτιρίων, που λειτουργούν στην εκάστοτε βαθμίδα, ώστε να προκύψουν οι κατά μέσο όρο ετήσιες λειτουργικές δαπάνες ανά κτίριο για κάθε βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης. Σχετικά με τις κεφαλαιουχικές δαπάνες, υπολογίσαμε το πηλίκo του μέσου όρου των ετήσιων κεφαλαιουχικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης προς τον μέσο όρο των κτιρίων, που λειτουργούν στην εκάστοτε βαθμίδα, ώστε να προκύψουν οι κατά μέσο όρο ετήσιες κεφαλαιουχικές δαπάνες ανά κτίριο για κάθε βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης. Από το πηλίκo του μέσου όρου δαπανών ανά βαθμίδα στα δημόσια σχολεία προς τον μέσο όρο των μαθητών των δημοσίων σχολείων, προέκυψαν οι κατά μέσο όρο ετήσιες ανά μαθητή δαπάνες στη δημόσια εκπαίδευση ανά βαθμίδα. Αντίστοιχα από το πηλίκo του μέσου όρου δαπανών ανά βαθμίδα στα ιδιωτικά σχολεία προς τον μέσο όρο των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων, προέκυψαν οι κατά μέσο όρο ετήσιες ανά μαθητή δαπάνες στην ιδιωτική εκπαίδευση ανά βαθμίδα. Τέλος, από το πηλίκo του μέσου όρου δαπανών ανά βαθμίδα στα ελληνικά νοικοκυριά προς τον μέσο όρο των μαθητών των δημοσίων και ιδιωτικών σχολείων, προέκυψαν οι κατά μέσο όρο ετήσιες ανά μαθητή δαπάνες για κάθε νοικοκυριό ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

3.3. Περιορισμοί της έρευνας

Αναφορικά με τα δεδομένα που αξιοποιήσαμε αξίζει να σημειωθεί ότι τα διδακτικά έτη δεν ταυτίζονται απόλυτα. Τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ «Ελλάς με αριθμούς» αναφέρονται στον πληθυσμό μαθητών, εκπαιδευτικών και κτιρίων στη λήξη των σχολικών ετών 2016/17, 2017/18, 2018/19 και 2019/20, ενώ τα δεδομένα από την «Έρευνα Οικονομικών Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης» αναφέρονται στα έτη 2015 έως και 2019. Για να αξιοποιήσουμε πλήρως τα διαθέσιμα δεδομένα και να μην περιορίσουμε τα υπό μελέτη έτη, υπολογίσαμε τον μέσο όρο της τετραετίας σχετικά με τον πληθυσμό (μαθητές, εκπαιδευτικοί και κτίρια) και τον μέσο όρο της πενταετίας σχετικά με τις δαπάνες.

Ακόμα, από τη μελέτη μας απουσιάζουν δεδομένα που αφορούν συγκεκριμένα τις δαπάνες των νοικοκυριών για τα εξωσχολικά μαθήματα (ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήρια ξένων γλωσσών και μέσης εκπαίδευσης). Αν είχαμε τη δυνατότητα να συμπεριλάβουμε τα προαναφερθέντα, τότε τα αποτελέσματα θα αποκτούσαν μια ακόμη διάσταση. Τέλος, στην ερευνά μας δεν παρουσιάζονται οι τρέχουσες αλλαγές στο κόστος της ενέργειας που επιβαρύνει τα λειτουργικά έξοδα των σχολικών μονάδων και που θεωρούμε πως θα αποτελέσει στο μέλλον αντικείμενο έρευνας.

Κεφάλαιο 4^ο - Αποτελέσματα

Στο ακόλουθο κεφάλαιο ολοκληρώνοντας την έρευνά μας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της και, στηριζόμενοι τόσο σε αυτά όσο και στην προηγούμενη γνώση που προκύπτει από το θεωρητικό μέρος και διατυπώνουμε τα συμπεράσματά μας.

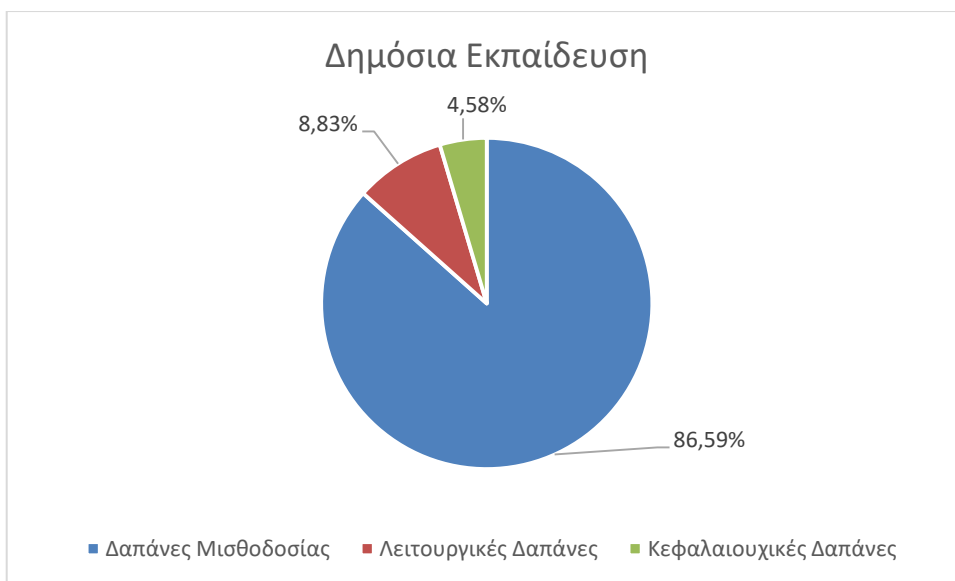
4.1. 1ο Ερευνητικό Ερώτημα: Δαπάνες Δημόσιας-Ιδιωτικής ΠΕ&ΔΕ

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα «Πώς κατανέμονται οι δαπάνες της Δημόσιας Εκπαίδευσης και πώς της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας;» υπολογίσαμε πως στη δημόσια εκπαίδευση κατά μέσο όρο ετησίως το 86,59% των δαπανών αφορούν τις δαπάνες μισθοδοσίας του εκπαιδευτικού προσωπικού, ενώ το 8,83% τις λειτουργικές δαπάνες και, τέλος, το 4,58 % τις κεφαλαιουχικές δαπάνες. Όσον αφορά την ιδιωτική εκπαίδευση κατά μέσο όρο ετησίως το 62,79% των δαπανών καλύπτουν τη μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού, το 34,69% τα λειτουργικά έξοδα και το 2,52 % τις κεφαλαιουχικές δαπάνες.

Πίνακας 2: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση -οικονομικά έτη 2015 έως 2019 -

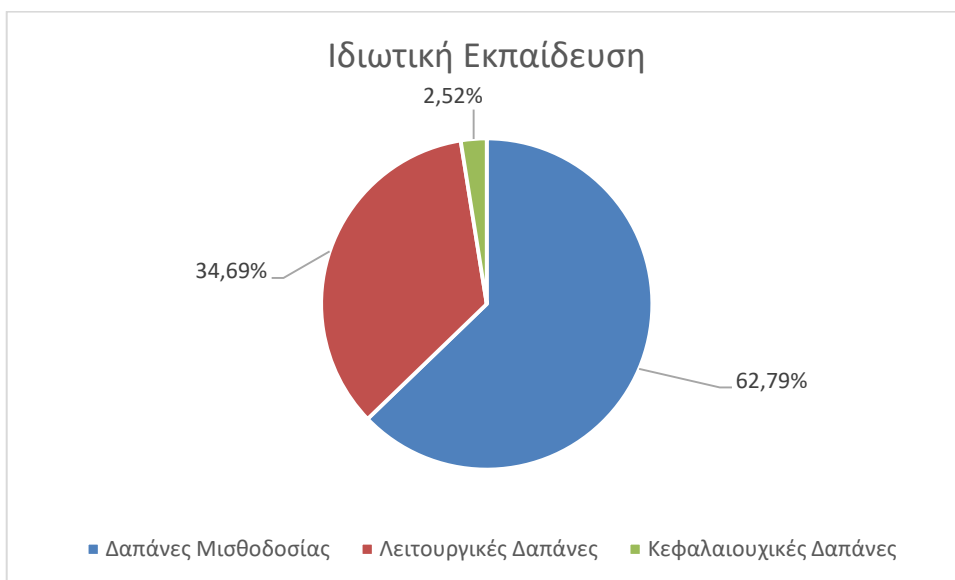
Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

	Δαπάνες Μισθοδοσίας	Λειτουργικές Δαπάνες	Κεφαλαιουχικές Δαπάνες
Δημόσια Εκπαίδευση	86,59%	8,83%	4,58%
Ιδιωτική Εκπαίδευση	62,79%	34,69%	2,52%

*Γράφημα 1: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στη Δημόσια Εκπαίδευση
-οικονομικά έτη 2015 έως 2019 –*

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

*Γράφημα 2: Κατανομή μέσου όρου ετησίων δαπανών στην Ιδιωτική Εκπαίδευση
-οικονομικά έτη 2015 έως 2019 –*

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Πιο αναλυτικά για τη μισθοδοσία των εκπαιδευτικών στα Δημόσια Νηπιαγωγεία διατίθενται κατά μέσο όρο ετησίως 19.590,66 ευρώ ανά εκπαιδευτικό, έναντι 23.544,3 ευρώ για την αντίστοιχη Ιδιωτική Βαθμίδα (20,19% περισσότερα). Ακολούθως, στα Δημόσια Δημοτικά δαπανώνται 20.018,52 ευρώ ανά εκπαιδευτικό, έναντι 19339,54 ευρώ στην αντίστοιχη βαθμίδα της ιδιωτικής εκπαίδευσης (3,93% λιγότερα). Στα Δημόσια Γυμνάσια δαπανώνται 20.906,15 ευρώ για τη μισθοδοσία ανά εκπαιδευτικό έναντι 22.257,82 ευρώ στα Ιδιωτικά Γυμνάσια (6,47% περισσότερα) και στα δημόσια Λύκεια 21.433,5 ευρώ ανά εκπαιδευτικό, έναντι 24,709,35 ευρώ στην αντίστοιχη ιδιωτική βαθμίδα (15,28% περισσότερα).

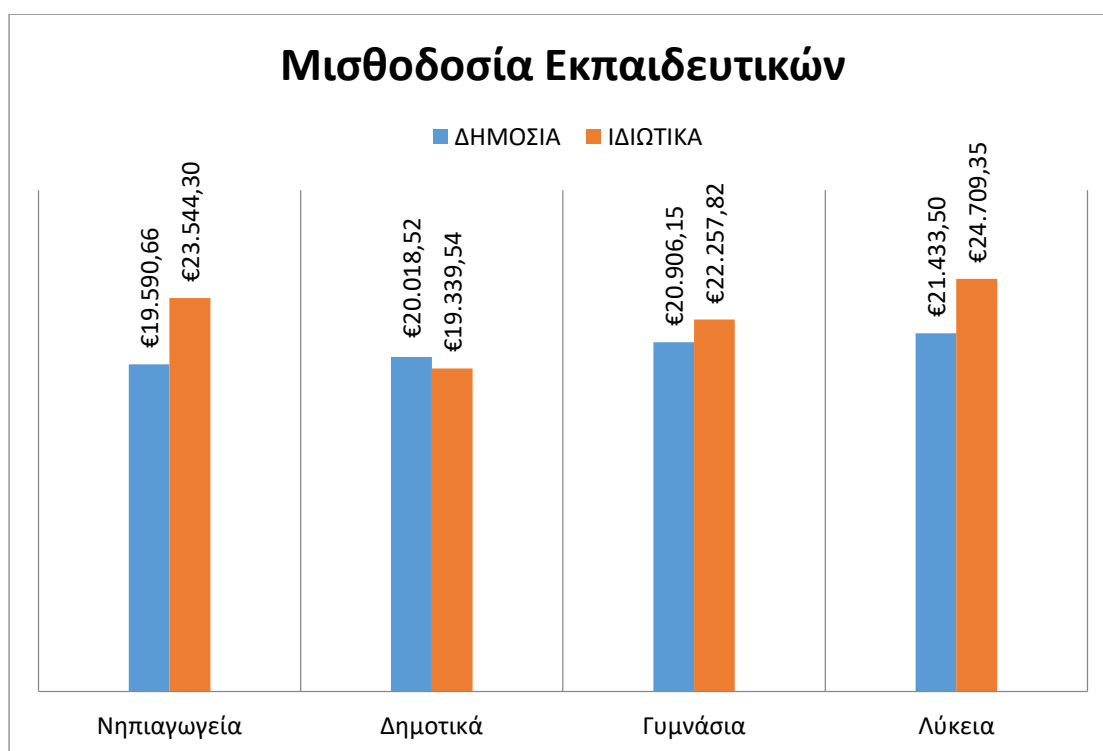
Σε συνδυασμό με τις κατά μέσο όρο ετήσιες δαπάνες μισθοδοσίας του εκπαιδευτικού προσωπικού παρουσιάζεται ο μέσος όρος των μαθητών που αντιστοιχούν σε κάθε εκπαιδευτικό της δημόσιας και της ιδιωτικής εκπαίδευσης ανά βαθμίδα. Όσον αφορά την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στα Ιδιωτικά σχολεία αντιστοιχούν περισσότεροι μαθητές ανά εκπαιδευτικό. Στα δημόσια νηπιαγωγεία υπολογίσαμε 9,84 μαθητές ανά εκπαιδευτικό έναντι 16,09 στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία και στα δημόσια δημοτικά σχολεία 8,89 μαθητές ανά εκπαιδευτικό έναντι 10,61 στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία. Αντίθετα, στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση οι μαθητές ανά εκπαιδευτικό είναι λιγότεροι στα ιδιωτικά σχολεία. Πιο αναλυτικά 8,18 μαθητές αντιστοιχούν σε κάθε εκπαιδευτικό στα δημόσια γυμνάσια έναντι 6,81 στα ιδιωτικά γυμνάσια, και έχουμε 10,25 μαθητές ανά εκπαιδευτικό στα δημόσια λύκεια έναντι 7,99 στα ιδιωτικά λύκεια.

Πίνακας 3: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών μισθοδοσίας εκπαιδευτικών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης - οικονομικά έτη 2015 έως 2019 - & Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό –σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

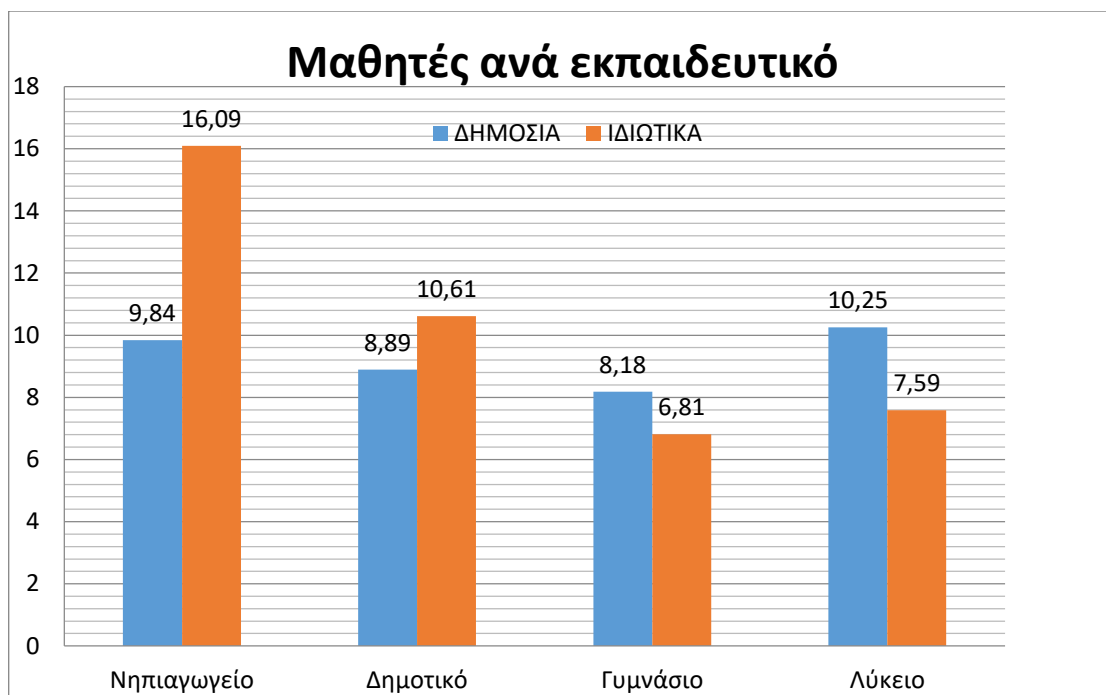
Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

		Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση
Νηπιαγωγείο	Μέσος όρος ετήσιας μισθοδοσίας εκπαιδευτικών	19590,66€	23544,3€
	Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό	9,84	16,09
Δημοτικό	Μέσος όρος ετήσιας μισθοδοσίας εκπαιδευτικών	20018,52€	19339,54€
	Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό	8,89	10,61
Γυμνάσιο	Μέσος όρος ετήσιας μισθοδοσίας εκπαιδευτικών	20906,15€	22257,82€
	Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό	8,18	6,81
Λύκειο	Μέσος όρος ετήσιας μισθοδοσίας εκπαιδευτικών	21433,5€	24709,35€
	Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό	10,25	7,59

Γράφημα 3: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών μισθοδοσίας εκπαιδευτικών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης-οικονομικά έτη 2015 έως 2019 -

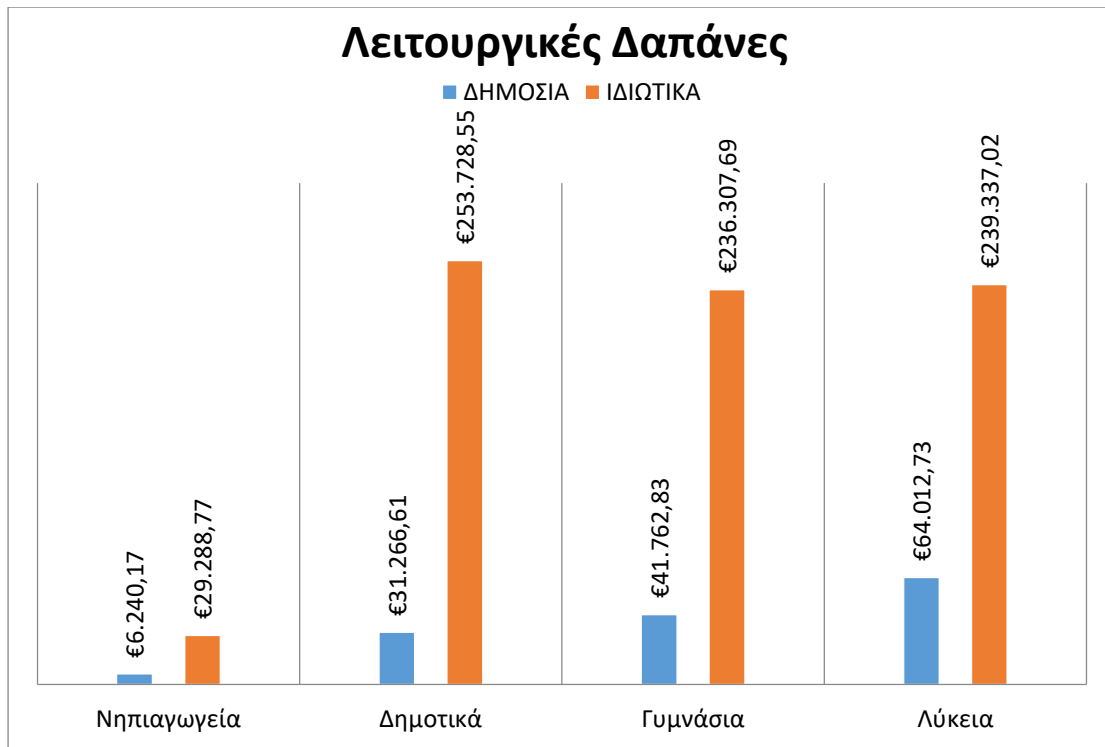
Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Γράφημα 4: Μέσος όρος μαθητών ανά εκπαιδευτικό –σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

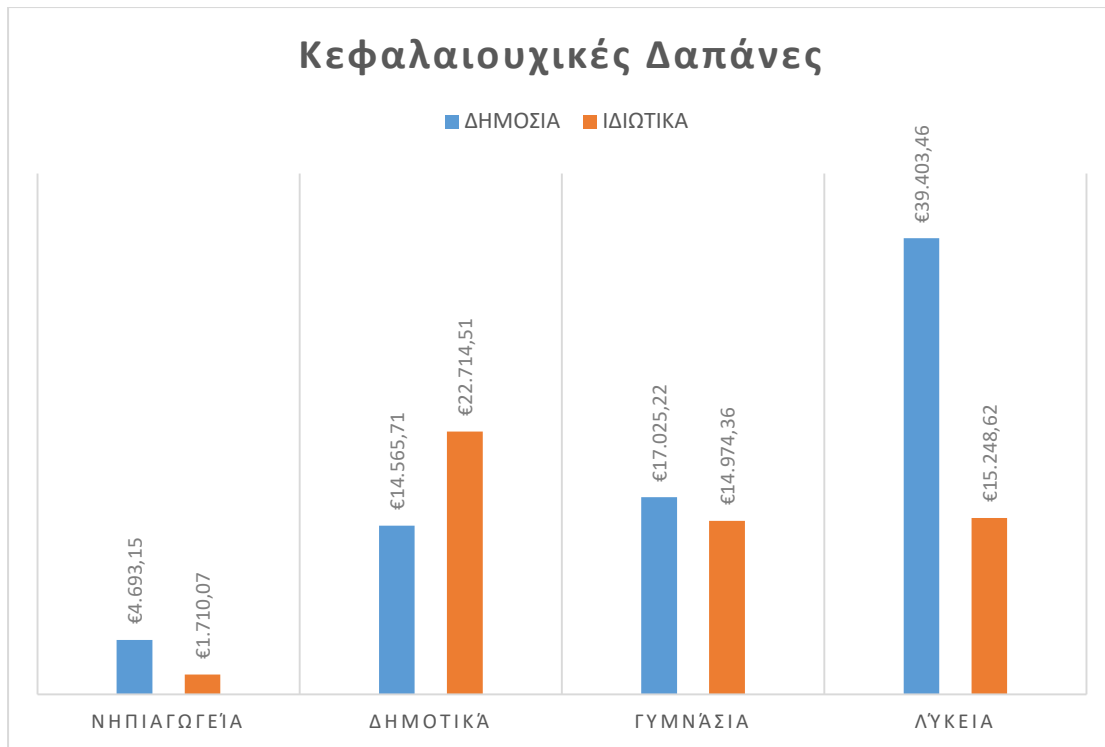
Σχετικά με τις λειτουργικές δαπάνες υπολογίσαμε ότι στα Δημόσια Νηπιαγωγεία δαπανώνται κατά μέσο όρο 6.240,17 ευρώ ανά σχολική μονάδα, έναντι 29.288,77 ευρώ, που δαπανώνται στην αντίστοιχη Ιδιωτική Βαθμίδα, δηλαδή 4,69 φορές περισσότερα. Ακολούθως, στα Δημόσια Δημοτικά τα λειτουργικά έξοδα είναι κατά μέσο όρο 31.266,61 ευρώ ανά σχολική μονάδα έναντι 253.728,55 ευρώ ανά σχολική μονάδα της αντίστοιχης βαθμίδας της ιδιωτικής εκπαίδευσης, με τις Σχολικές Μονάδες των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων να δαπανούν 8,12 φορές περισσότερα χρήματα από τις Δημόσιες. Όσον αφορά τα Δημόσια Γυμνάσια δαπανώνται 41.762,83 ευρώ ανά σχολική μονάδα κατά μέσο όρο κάθε έτος, έναντι 236.307,69 ευρώ στα Ιδιωτικά Γυμνάσια (5,66 φορές περισσότερα), και τέλος στα Δημόσια Λύκεια δαπανώνται κατά μέσο όρο ετησίως 64.012,73 ευρώ ανά σχολική μονάδα έναντι 239.337,02 ευρώ στα Ιδιωτικά, δηλαδή 3,74 φορές περισσότερα.

Γράφημα 5: Μέσος όρος ετήσιων λειτουργικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης –οικονομικά έτη 2015 έως 2019-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Τέλος, σχετικά με τις Κεφαλαιουχικές δαπάνες υπολογίσαμε πως στα Δημόσια Νηπιαγωγεία δαπανώνται κατά μέσο όρο ετησίως 4.693,15 ευρώ ανά σχολική μονάδα, έναντι 1.710,07 ευρώ, που δαπανώνται στην αντίστοιχη Ιδιωτική Βαθμίδα. Για τις κεφαλαιουχικές δαπάνες των τα Δημοσίων Δημοτικών σχολείων διατίθενται κάθε έτος κατά μέσο όρο 14.565,71 ευρώ ανά σχολική μονάδα έναντι 22.714,51 ευρώ στην αντίστοιχη Ιδιωτική Εκπαίδευση. Στα Δημόσια Γυμνάσια δαπανώνται ετησίως κατά μέσο όρο 17.025,22 ευρώ ανά σχολική μονάδα, έναντι 14.974,36 ευρώ στα Ιδιωτικά Γυμνάσια) και στα Δημόσια Λύκεια 39.403,46 ευρώ ανά σχολική μονάδα έναντι 15.248,62 ευρώ στα Ιδιωτικά Λύκεια.

Γράφημα 6: Μέσος όρος ετήσιων κεφαλαιουχικών δαπανών ανά βαθμίδα και είδος εκπαίδευσης –οικονομικά έτη 2015 έως 2019-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

4.2. 2ο Ερευνητικό Ερώτημα: Ποσοστό συμμετοχής κάθε πηγής χρηματοδότησης

Αναφορικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «Σε τι ποσοστό συμμετέχει κάθε πηγή χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα;», υπολογίσαμε πως κατά μέσο όρο ετησίως για την εκπαίδευση δαπανώνται συνολικά στη χώρα μας 7.863.900.000 €. Εκ των οποίων κατά μέσο όρο η κεντρική κυβέρνηση δαπανά 5.129.100.000 € ευρώ, τα νοικοκυριά 1.851.560.000 € ευρώ, η τοπική αυτοδιοίκηση 321.740.000 € ευρώ, τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια 427.380.000 € ευρώ και οι διεθνείς πηγές 134.120.000 € ευρώ. Η μέση ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης των ελλήνων μαθητών στην πρωτοβάθμια και

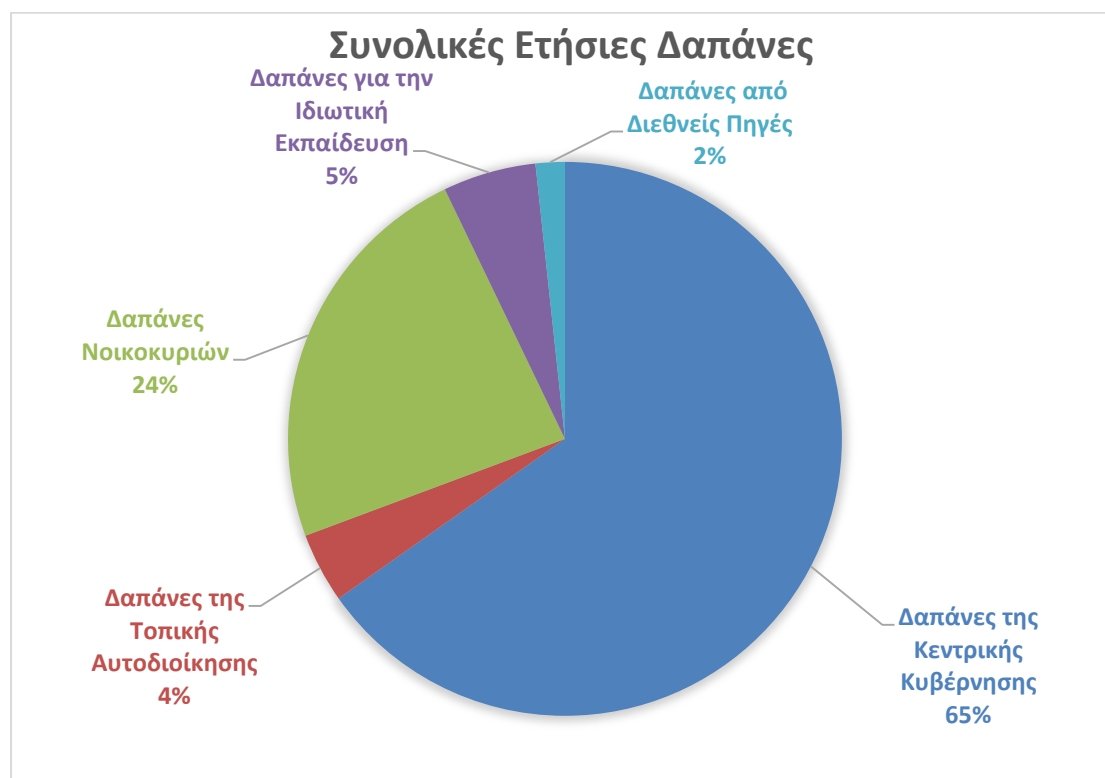
στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση γίνεται κατά 65,22% από την κεντρική, 23,55% από τα νοικοκυριά, 4,09% από την τοπική αυτοδιοίκηση, 1,71% διεθνείς πηγές και 5,43% από τα ιδιωτικά σχολεία.

Πίνακας 4: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών ανά πηγή χρηματοδότησης στην εκπαίδευση

–οικονομικά έτη 2015 έως 2019–

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης	5.129.100.000 €	65,22%
Δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	321.740.000 €	4,09%
Δαπάνες από Διεθνείς Πηγές	134.120.000 €	1,71%
Δαπάνες για την Ιδιωτική Εκπαίδευση	427.380.000 €	5,43%
Δαπάνες Νοικοκυριών	1.851.560.000 €	23,55%
Σύνολο	7.863.900.000 €	100,00%

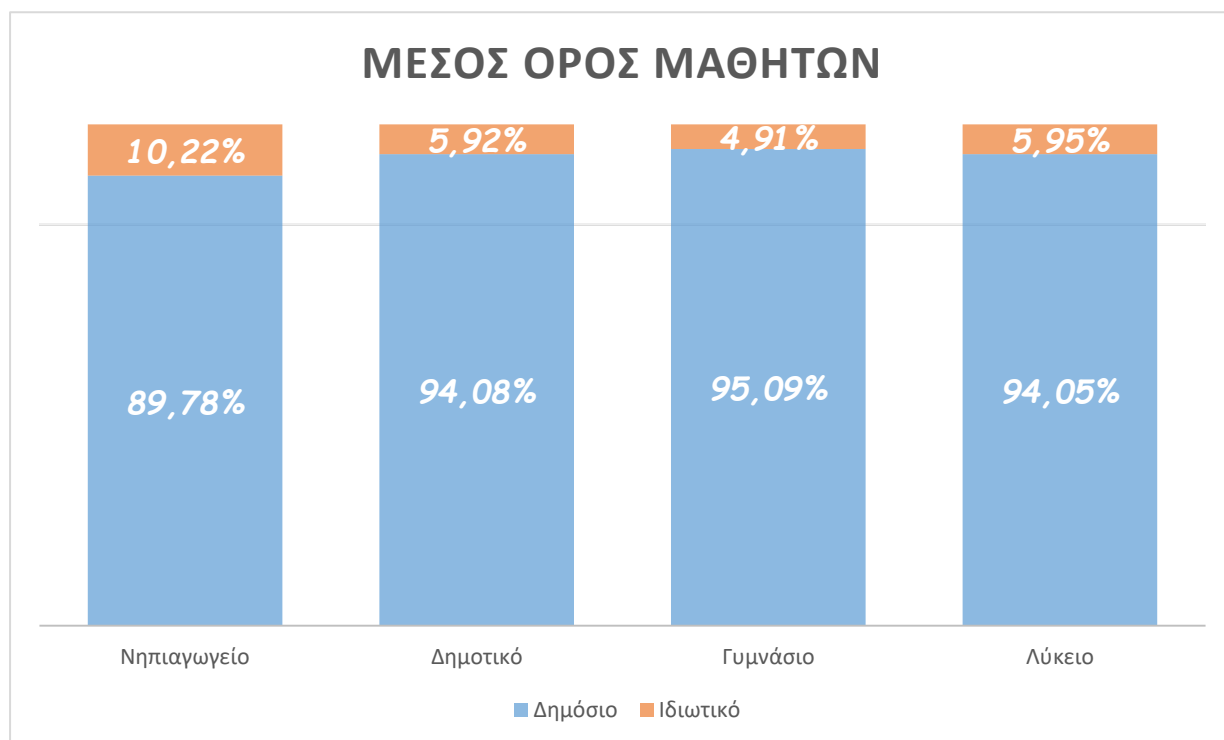

Γράφημα 7: Μέσος όρος ετήσιων δαπανών ανά πηγή χρηματοδότησης - οικονομικά έτη 2015 έως 2019 -

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

4.3. 3ο Ερευνητικό Ερώτημα: Μέσος όρος δαπανών

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα «Ποιες είναι κατά μέσο όρο οι ανά μαθητή δαπάνες για τη Δημόσια Εκπαίδευση, ποιες για την Ιδιωτική Εκπαίδευση και ποιες δαπάνες βαρύνουν κατά μέσο όρο τα νοικοκυριά, συνολικά και ανά βαθμίδα χώρα μας;» υπολογίσαμε, αρχικά, ότι κατά μέσο όρο ετησίως στο νηπιαγωγείο φοιτούν 155.622 μαθητές, εκ των οποίων 139.711 (89,78%) μαθητές φοιτούν στα δημόσια νηπιαγωγεία και οι 15.912 (10,22%) στα ιδιωτικά. Αντίστοιχα στο δημοτικό φοιτούν ετησίως κατά μέσο όρο 634.321 μαθητές -596.740 (94,08%) στα δημόσια δημοτικά και 37.582 (5,92%) στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία-. Στο γυμνάσιο κατά μέσο όρο ετησίως φοιτούν 316.045 μαθητές -300.525 (95,09%) στα δημόσια γυμνάσια και 15.520 (4,91%) στα ιδιωτικά γυμνάσια-. Τέλος ετησίως κατά μέσο όρο στο λύκειο(γενικό και επαγγελματικό) φοιτούν 238.225 μαθητές εκ των οποίων 224.060 (94,05%) μαθητές φοιτούν στα δημόσια λύκεια και οι 14.165 (5,95%) στα ιδιωτικά.

Γράφημα 8: Ποσοστό μέσου όρου μαθητών που φοιτούν στα Δημόσια και στα Ιδιωτικά Σχολεία, ανά βαθμίδα - σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20 -

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Ακόμη υπολογίσαμε τον μέσο όρο των ετήσιων δαπανών που διαμορφώνεται στα 523.080.000 € ευρώ για τα δημόσια νηπιαγωγεία, 2.831.800.000 € ευρώ για το δημόσια δημοτικά σχολεία, 1.338.340.000 € ευρώ για τα δημόσια γυμνάσια και 1.331.480.000 € ευρώ για τα δημόσια λύκεια. Αντίστοιχα οι δαπάνες στα ιδιωτικά σχολεία κατά μέσο όρο ετησίως διαμορφώνονται στα 64.775.000 € ευρώ για τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, 178.480.000 € ευρώ για το ιδιωτικά δημοτικά σχολεία, 97.080.000 € ευρώ για τα ιδιωτικά γυμνάσια και 100.000.000 € ευρώ για τα ιδιωτικά λύκεια. Ακολούθως, τα ελληνικά νοικοκυριά δαπανούν κατά μέσο όρο ετησίως 77.920.000 € ευρώ για το νηπιαγωγείο 516.460.000 € ευρώ δημοτικό 454.540.000 € γυμνάσιο 802.640.000 € λύκειο.

Πίνακας 5: Μέσος όρος δαπανών ανά βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Δαπάνες	Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση	Νοικοκυριά
Νηπιαγωγείο	523.080.000 €	64.775.000 €	77.920.000 €
Δημοτικό	2.831.800.000 €	178.480.000 €	516.460.000 €
Γυμνάσιο	1.338.340.000 €	97.080.000 €	454.540.000 €
Λύκειο	1.331.480.000 €	100.000.000 €	802.640.000 €

Πιο αναλυτικά οι δαπάνες για μαθητή δημοσίου νηπιαγωγείου είναι 3.744,03 ευρώ κάθε χρόνο, για μαθητή δημοσίου δημοτικού 4.745,45 ευρώ, για δημοσίου γυμνασίου 4.453,34 ευρώ και δημοσίου λυκείου 5.942,52 ευρώ. Οι δαπάνες για μαθητή ιδιωτικού νηπιαγωγείου είναι 4.070,89 ευρώ κάθε χρόνο, για μαθητή ιδιωτικού δημοτικού 4.749,15 ευρώ, για ιδιωτικού γυμνασίου 6.255,26 ευρώ και ιδιωτικού λυκείου 7.059,53 ευρώ. Τέλος οι δαπάνες των νοικοκυριών για μαθητή νηπιαγωγείου είναι 500,70 ευρώ κάθε χρόνο, για μαθητή δημοτικού 814,19 ευρώ, για γυμνασίου 1.438,22 ευρώ και λυκείου 3.369,25 ευρώ.

Πίνακας 6: Μέσος όρος δαπανών ανά μαθητή στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Δαπάνες ανά μαθητή	Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση	Νοικοκυριά
Νηπιαγωγείο	3.744,03 €	4.070,89 €	500,70 €
Δημοτικό	4.745,45 €	4.749,15 €	814,19 €
Γυμνάσιο	4.453,34 €	6.255,26 €	1.438,22 €
Λύκειο	5.942,52 €	7.059,53 €	3.369,25 €

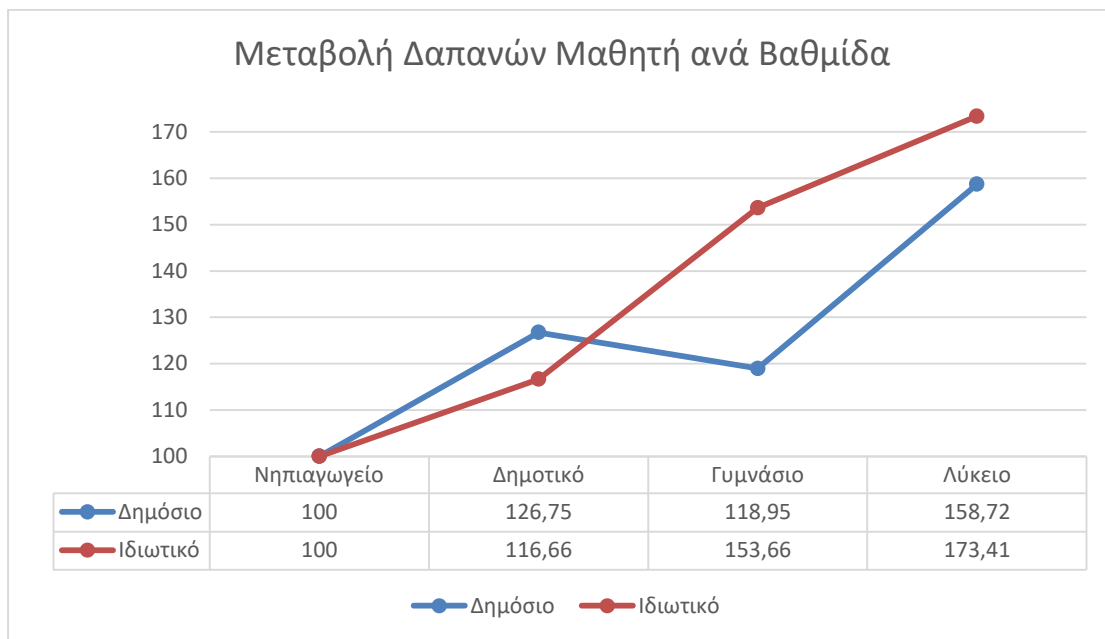
Τέλος υπολογίσαμε τη μεταβολή των δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα. Θέτοντας ως βάση=100 τα χρήματα που δαπανώνται ανά μαθητή στο νηπιαγωγείο υπολογίσαμε για τη δημόσια εκπαίδευση αύξηση 26,75% στο δημοτικό, 18,95% στο γυμνάσιο και 58,72% στο λύκειο. Για τη ιδιωτική εκπαίδευση υπολογίσαμε αύξηση 16,66% στο δημοτικό, 53,66% στο γυμνάσιο και 73,41% στο λύκειο. Τέλος για τα ελληνικά νοικοκυριά υπολογίσαμε εντονότερη αύξηση. Πιο αναλυτικά 62,61% στο δημοτικό, 187,24% στο γυμνάσιο και 572,91% στο λύκειο.

Πίνακας 7: Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, καθώς και στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Μεταβολή	Δημόσια Εκπαίδευση	Ιδιωτική Εκπαίδευση	Νοικοκυριά
Νηπιαγωγείο	100	100	100
Δημοτικό	126,75	116,66	162,61
Γυμνάσιο	118,95	153,66	287,24
Λύκειο	158,72	173,41	672,91

Γράφημα 9: Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στη Δημόσια και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Γράφημα 10: Μεταβολή δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στα ελληνικά νοικοκυριά –οικονομικά έτη 2015 έως 2019 & σχολικά έτη 2016/17 έως 2019/20-

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

4.4. Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων ξεκινά από τις ανά κατηγορία δαπάνες των δημοσίων και των ιδιωτικών σχολείων (δαπάνες μισθοδοσίας, λειτουργικές δαπάνες και κεφαλαιουχικές δαπάνες). Οι δαπάνες αυτές θα συγκριθούν παράλληλα με τους μαθητές που αντιστοιχούν ανά εκπαιδευτικό. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τις πηγές χρηματοδότησης των παραπάνω δαπανών, εξάγοντας συμπεράσματα για τα δημόσια και τα ιδιωτικά κεφάλαια. Κατόπιν θα συγκρίνουμε τη μεταβολή των δαπανών ανά μαθητή σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα.

Όπως παρατηρήσαμε στο κεφάλαιο 1.3 «Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» της παρούσας διπλωματικής εργασίας σχετικά με τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι περισσότερες δαπάνες των κρατών μελών της ΕΕ αφορούν τη μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού. Η έρευνα μας για τα ελληνικά σχολεία συμφωνεί πως το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών αφορούν τη μισθοδοσία των εκπαιδευτικών, τόσο στην Δημόσια Εκπαίδευση, όσο και στην Ιδιωτική Εκπαίδευση.

Και στα δύο είδη εκπαίδευσης στη χώρα μας η κατανομή των δαπανών ακολουθεί την ίδια σειρά, με τις δαπάνες μισθοδοσίας των εκπαιδευτικών να είναι περισσότερες από τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, ενώ τελευταίες σε σειρά έρχονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες. Ωστόσο η διαφοροποίηση στην κατανομή των δαπανών μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης δεν έγκειται στη σειρά, αλλά στην έκταση των δαπανών. Στα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια οι δαπάνες για τη μισθοδοσία είναι ποσοστιαία λιγότερες ετησίως από το αντίστοιχο ποσοστό της Δημόσιας Εκπαίδευσης, ενώ η λειτουργικές είναι πολλαπλάσιες, γεγονός που δικαιολογείται από τις παροχές των ιδιωτικών σχολείων στους μαθητές τους, όπως είναι για παράδειγμα τα σχολικά λεωφορεία για τη μεταφορά των μαθητών, η σίτιση των παιδιών κ.α. Τελευταίες όπως ήδη αναφέραμε σε σειρά έρχονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ο κλάδος των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων δεν δίνει προτεραιότητα σε επενδύσεις παγίων

περιουσιακών στοιχείων με το ποσοστό να είναι κατά μέσο όρο 2,52% επί των συνολικών ετήσιων δαπανών.

Στη συνέχεια, διαπιστώνουμε πως οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στην ιδιωτική εκπαίδευση αμείβονται κατά μέσο όρο ετησίως καλύτερα από τους συναδέλφους τους στη δημόσια εκπαίδευση, με εξαίρεση τους δασκάλους των δημοτικών σχολείων. Όμως στη διαπίστωση αυτή δεν πρέπει να παραλείψουμε το πλήθος των μαθητών που αντιστοιχούν ανά εκπαιδευτικό. Παρατηρούμε ότι στα Νηπιαγωγεία η διαφοροποίηση στη μισθοδοσία ακολουθεί την αντίστοιχη διαφοροποίηση στους μαθητές ανά εκπαιδευτικό, δηλαδή οι δάσκαλοι των ιδιωτικών νηπιαγωγείων αμείβονται καλύτερα από τους δασκάλους των δημοσίων νηπιαγωγείων και παράλληλα σε κάθε δάσκαλο ιδιωτικού νηπιαγωγείου αντιστοιχούν περισσότεροι μαθητές από ότι στους δασκάλους των δημοσίων νηπιαγωγείων. Ωστόσο στα Δημοτικά σχολεία, στα Γυμνάσια και στα Λύκεια παρατηρείται το αντίστροφο. Πιο αναλυτικά οι δάσκαλοι των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων αμείβονται κατά μέσο όρο ετησίως λιγότερο από τους δασκάλους των δημοσίων σχολείων, ενώ αντιστοιχούν σε αυτούς περισσότεροι μαθητές. Από την άλλη πλευρά, στους καθηγητές της ιδιωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχούν λιγότεροι μαθητές ενώ αμείβονται καλύτερα από τους καθηγητές της δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα παρατηρούμε πως για το σύνολο του πληθυσμού αυτές καλύπτονται στο μεγαλύτερο μέρος από τον κρατικό προϋπολογισμό. Αν στον κρατικό προϋπολογισμό αθροίσουμε τις δαπάνες που καλύπτονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, τότε το σύνολο των δημοσίων κεφαλαίων καταλήγει να καλύπτει σχεδόν το 70% των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση, με μικρή βοήθεια από διεθνείς πηγές της τάξεως μόλις 1,71%. Από ιδιωτικά κεφάλαια καλύπτεται το υπόλοιπο 30% των δαπανών για την εκπαίδευση, με τις δαπάνες των νοικοκυριών να είναι πολλαπλάσιες των δαπανών των ιδιωτικών σχολείων. Τα ελληνικά νοικοκυριά επιβαρύνονται με το $\frac{1}{4}$ σχεδόν των ετήσιων δαπανών για την εκπαίδευση στη χώρα μας.

Οι δαπάνες των ελληνικών νοικοκυριών δεν εντοπίζονται μόνο σε υλικά όπως τσάντες, γραφική ύλη κλπ. αλλά αφορούν την παροχή επιπλέον μαθημάτων στα παιδιά τους σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης. Αυτό φανερώνεται από την αύξηση των δαπανών από βαθμίδα σε βαθμίδα με τη μεταβολή τις δαπάνες ανά μαθητή στο λύκειο να εκτινάσσονται και να γίνονται οκταπλάσιες από τα χρήματα που δαπανώνται ανά μαθητή στο νηπιαγωγείο.

Σχετικά με τα σχολεία τα περισσότερα χρήματα δαπανώνται στη βαθμίδα του δημοτικού σχολείου, καθώς εκεί φοιτούν περισσότεροι μαθητές. Από την πλευρά της ανά μαθητή δαπάνης παρατηρούμε πως τόσο τα σχολεία όσο και τα νοικοκυριά αυξάνουν τις δαπάνες ανά βαθμίδα.

Κεφάλαιο 5 – Συμπεράσματα-Σύνοψη

Η εκπαίδευση και η οικονομία συνδέονται άμεσα μέσω μιας αμφίδρομης προσφοράς –υλικών και άυλων / οικονομικών και ανθρώπινων -κεφαλαίων. Η ποιότητα ενός εκπαιδευτικού συστήματος επηρεάζεται από τους οικονομικούς πόρους που διατίθενται για αυτό και η οικονομική ανάπτυξη επηρεάζεται από το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των εργαζομένων. Καθότι κάθε κοινωνία έχει τον δικό της τύπο εκπαίδευσης, που αντανακλά την αντίληψη της για τον άνθρωπο, εστιάζουμε στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και στους μηχανισμούς οργάνωσης της ελληνικής εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας, σήμερα στη χώρα μας η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους με σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλαση τους σε ελεύθερους πολίτες. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και εξασφαλίζει το δικαίωμα για δωρεάν πρόσβαση στην παιδεία στα κρατικά σχολεία και πανεπιστήμια (Δημόσια Δωρεάν Εκπαίδευση), ενώ έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα για τους μαθητές ηλικίας από έξι έως δεκαπέντε ετών. Όσον αφορά την Ιδιωτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, αυτή δεν επιχορηγείται από δημόσιους φορείς και οι μαθητές που φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία πληρώνουν δίδακτρα.

Η διοίκηση της εκπαίδευσης ασκείται σε κεντρικό επίπεδο από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, ακολούθως σε επίπεδο περιφέρειας από τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σε επίπεδο νομού από τις διευθύνσεις ΠΕ και ΔΕ και τέλος από τις σχολικές μονάδες. Η χρηματοδότησή της δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης πραγματοποιείται: i) από τον Τακτικό Προϋπολογισμό αναφορικά με τις δαπάνες για τις Κεντρικές και τις Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και τις Περιφερειακές Υπηρεσίες (Γενικές Γραμματείες Περιφερειών), ii) από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και αφορά πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από

εθνικούς και κοινοτικούς και iii) από Οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη μεταφορά και τη σίτιση των μαθητών, τα μισθώματα για την επισκευή και τη συντήρηση των σχολείων, τη μισθοδοσία σχολικών τροχονόμων, του προσωπικού των παιδικών και των βρεφονηπιακών σταθμών, των σχολικών φυλάκων και των καθαριστριών, καθώς και τις λοιπές λειτουργικές δαπάνες.

Σχετικά με τις δαπάνες για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, από το ερευνητικό μέρος, καταλήγουμε πως από τις δαπάνες μισθοδοσίας, τις λειτουργικές δαπάνες και τις κεφαλαιουχικές δαπάνες το πλείστο ποσοστό των δαπανών αφορά τις δαπάνες μισθοδοσίας του εκπαιδευτικού προσωπικού. Το προαναφερθέν αποτέλεσμα δεν αποκλίνει από τα στοιχεία που έχουμε για τις χώρες της ΕΕ από την έκθεση Ευρυδίκη του 2014, στην οποία φαίνεται ότι οι περισσότερες δαπάνες των κρατών μελών της ΕΕ αφορούν τη μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Στη χώρα μας τόσο για τη δημόσια εκπαίδευση όσο και για την ιδιωτική η κατανομή των δαπανών ακολουθεί την ίδια σειρά, με τις δαπάνες μισθοδοσίας των εκπαιδευτικών να είναι περισσότερες από τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, ενώ τελευταίες σε σειρά έρχονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες. Η διαφορά τους έγκειται στην έκταση των δαπανών αυτών και όχι στην σειρά ταξινόμησης. Στο δημόσιο ελληνικό σχολείο κατά μέσο όρο ετησίως οι δαπάνες μισθοδοσίας αποτελούν το 86,59% των συνολικών ετήσιων δαπανών ενώ στα ιδιωτικά σχολεία το 62,79% και οι λειτουργικές δαπάνες - στα δημόσια σχολεία - αποτελούν το 8,83% ενώ στα ιδιωτικά το 34,69%, μια διαφορά που δικαιολογείται από τις παροχές που αυτά προσφέρουν στους μαθητές τους. Τελευταίες όπως ήδη αναφέραμε σε σειρά έρχονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες, οι οποίες διαμορφώνονται στο κατά μέσο όρο ετήσιο ποσοστό 4,58% για τα δημόσια σχολεία και, μόλις, 2,52% ιδιωτικά.

Αναφορικά με τις πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα διαπιστώνουμε πως το μεγαλύτερο μέρος τους προέρχεται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Η μέση ποσοστιαία ετήσια χρηματοδότηση των ΠΕ και ΔΕ προέρχεται κατά 65,22% από την κεντρική κυβέρνηση, 23,55% από τα ελληνικά νοικοκυριά, 4,09% από την τοπική αυτοδιοίκηση, 1,71% διεθνείς πηγές και 5,43%

από τα ιδιωτικά σχολεία. Δηλαδή, τα ιδιωτικά κεφάλαια καλύπτουν το 30% των δαπανών. τα ελληνικά νοικοκυριά επιβαρύνονται με το ¼ περίπου των ετήσιων δαπανών για την εκπαίδευση στη χώρα μας ανεξάρτητα από το αν τα παιδιά τους φοιτούν σε δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία.

Όπως ήταν αναμενόμενο η μεταβολή των δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα. Θέτοντας ως βάση=100 τα χρήματα που δαπανώνται ανά μαθητή στο νηπιαγωγείο διαπιστώσαμε ότι στη δημόσια εκπαίδευση αυξάνονται κατά 26,75% στο δημοτικό, 18,95% στο γυμνάσιο και 58,72% στο λύκειο, ενώ στην ιδιωτική εκπαίδευση αυξάνονται κατά 16,66% στο δημοτικό, 53,66% στο γυμνάσιο και 73,41% στο λύκειο. Τέλος για τα ελληνικά νοικοκυριά υπολογίσαμε εντονότερη αύξηση. Πιο αναλυτικά 62,61% αύξηση στο δημοτικό, 187,24% στο γυμνάσιο και 572,91% στο λύκειο.

Ολοκληρώνοντας το παρόν πόνημα οφείλουμε να μην ξεχάσουμε να τονίσουμε πως ο ρόλος του σχολείου δεν περιορίζεται στη διαμόρφωση των αυριανών επαγγελματιών αλλά έχει ανθρωπιστική αποστολή διαμόρφωσης πολιτών και προσωπικοτήτων. Παιδαγωγική και Οικονομία πρέπει να βρουν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας και συνεννόησης. οι οικονομολόγοι να αναφέρονται στο σύνολο των μαθητών γενικά αλλά οι εκπαιδευτικοί «βλέπουν» κάθε παιδί ως πρόσωπο. Αναλύοντας τα ζητήματα σχολικής απόδοσης με λογιστικές φόρμουλες, ελλοχεύει ο κίνδυνος να προταθούν οικονομολογικές-τεχνοκρατικές λύσεις που αγνοούν την παιδαγωγική και τη ψυχολογική πραγματικότητα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αργυροπούλου Ε., Γκαραβέλλας Ε., & Λιντζεράκου Ε. (2021). Η ικανοποίηση των διευθυντών σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την επάρκεια χρηματοδότησης των λειτουργικών δαπανών και συντήρησης των εγκαταστάσεων και των υποδομών των σχολείων. Έρευνα στην Εκπαίδευση, 10(1), 213–228. Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου 2022 από: <https://doi.org/10.12681/hjre.26671>

Δασκαλάκης Δ. (2009). Εισαγωγή στη Σύγχρονη Κοινωνιολογία. Αθήνα: Παπαζήση

Durkheim E. (1978). Οι Κανόνες της Κοινωνιολογικής Μεθόδου. Αθήνα: Gutenberg

ΕΛΛΣΤΑΤ (2021). Η Ελλάδα με αριθμούς. Ανακτήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2022, από <https://www.statistics.gr/greece-in-figures>

ΕΛΛΣΤΑΤ (2021). Έρευνα Οικονομικών Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου 2022, από <https://www.statistics.gr/documents/20181/f82dedfe-cc33-8a17-0a60-764a13604476>

EURYDICE - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για την Εκπαίδευση: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>, web page

Eurydice. (2014). Χρηματοδότηση σχολείων στην Ευρώπη: Μηχανισμοί, μέθοδοι και κριτήρια για τη δημόσια χρηματοδότηση. Έκθεση Eurydice. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ανακτήθηκε 18 Νοεμβρίου 2021, από <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydic>

Eurydice. (2020). National Education Systems. Ανακτήθηκε 27 Δεκεμβρίου 2021, από <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice>

Mincer Jacob (1974). Schooling, Earnings, and Experience. New York: Columbia University Press

Νόβα-Καλτσούνη Χρ. (2010). Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Αθήνα: Gutenberg

Σαϊτή Α.& Σαϊτής Χρ. (2012). Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Αθήνα: Αυτοέκδοση

Schultz, T.W. (1963). The Economic Value of Education. New York: Columbia University Press

Σύνταγμα της Ελλάδας, (2010) Βουλή των Ελλήνων

Τζάνη Μ. (2010). Κοινωνιολογία Παιδείας. Αθήνα: Γρηγόρη

Χατζηδήμα Στ. (2002). «Η Συμβολή της Εκπαίδευσης στην Οικονομική Ανάπτυξη». Σπουδαί, τόμος 52, τεύχος 4^ο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερευνητικά Δεδομένα

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, ίδια επεξεργασία

Δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	460,9	472,9	451,5	467	494,2
<i>Δημοτικά</i>	2130,2	2137,9	2118,2	2243,8	2380,7
<i>Γυμνάσια</i>	1286,6	1208	1202,5	1299	1231,5
<i>Γενικά Λύκεια</i>	745,2	752,5	752,5	728,1	684,8
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	498,7	504,7	470,4	470,2	453,5

Δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη Δημόσια Εκπαίδευση ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	29,3	31,7	30,9	35,4	35,6
<i>Δημοτικά</i>	123,5	138,6	136,7	153,3	153,1
<i>Γυμνάσια</i>	60,1	68	67,1	78,1	78,8
<i>Γενικά Λύκεια</i>	45,2	51,8	52,3	61,1	61,5
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	19,9	22,4	21,9	25,8	26,6

Δαπάνες από Διεθνείς Πηγές για την εκπαίδευση ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	31,5	31,8	12,8	16,5	13,4
<i>Δημοτικά</i>	68,9	44,5	39,1	51,8	40
<i>Γυμνάσια</i>	39,4	22,1	12,4	18,9	19,2
<i>Γενικά Λύκεια</i>	34,7	21,2	13,5	14,3	10,8
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	41	19,2	19,5	14,2	19,9

Δαπάνες Νοικοκυριών για την εκπαίδευση ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	72,3	66,4	78,7	83,6	88,6
<i>Δημοτικά</i>	490,7	511,7	512,7	533	534,2
<i>Γυμνάσια</i>	478,5	445,1	454,3	448,3	446,5
<i>Γενικά Λύκεια</i>	753,8	704,6	681,4	658,1	677,2
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	112,8	107,8	104,7	103,1	109,7

Συνολικές δαπάνες για την Ιδιωτική Εκπαίδευση ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	-	51	63,2	68,3	76,6
<i>Δημοτικά</i>	158,9	177,8	165,5	193,5	196,7
<i>Γυμνάσια</i>	86,9	87,5	107,2	112,7	91,1
<i>Γενικά Λύκεια</i>	86,2	96	89,3	87,3	73,6
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	14,2	12,7	13,2	13,5	14

Αμοιβές εκπαιδευτικού προσωπικού Δημόσιας Εκπαίδευσης ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	263,3	272,5	271,4	274,9	310,6
<i>Δημοτικά</i>	1266,6	1295,4	1288,6	1351,5	1526,6
<i>Γυμνάσια</i>	779,2	743,1	750,8	797,9	770,4
<i>Γενικά Λύκεια</i>	436,8	453,4	459,2	432,8	416,4
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	285,6	305,5	287,6	287,2	277,6

Αμοιβές εκπαιδευτικού προσωπικού Ιδιωτικής Εκπαίδευσης ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>		16,4	20,2	26	30,4
<i>Δημοτικά</i>	59,3	61,9	66,6	75	79,8
<i>Γυμνάσια</i>	42,4	43,9	54,6	60,5	52,2
<i>Γενικά Λύκεια</i>	43,5	47,8	46,3	48,6	44,4

Λειτουργικές Δαπάνες δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	27,8	30,4	29,5	33,9	34,1
<i>Δημοτικά</i>	117,1	133,2	130	146,8	146,5
<i>Γυμνάσια</i>	65	70,1	69,2	79,8	76
<i>Γενικά Λύκεια</i>	47,1	49,8	53,8	62,4	59
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	26,6	28,7	23,1	26,4	25,5

Λειτουργικές Δαπάνες ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	16,2	19,3	14,7	22,9	21,1
<i>Δημοτικά</i>	43,1	40,5	34,1	44,5	41,1
<i>Γυμνάσια</i>	16,4	18,1	21,2	30,3	29,2
<i>Γενικά Λύκεια</i>	18,3	21,1	21	24,6	23,3

Κεφαλαιουχικές Δαπάνες δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	34,8	33,7	14,4	19	15,2
<i>Δημοτικά</i>	88	58,2	51,7	64,4	51,5
<i>Γυμνάσια</i>	48,5	28,1	18	26,4	25,8
<i>Γενικά Λύκεια</i>	41,4	26	18,3	20,1	15,9
<i>Επαγγελματικά Λύκεια</i>	44,1	21,4	21,6	16,7	22,2

Κεφαλαιουχικές Δαπάνες ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανά έτος και εκπαιδευτική βαθμίδα (σε εκατ. €)

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Νηπιαγωγεία</i>	0,6	1,8	0,7	0,7	1,7
<i>Δημοτικά</i>	2,3	5,5	2,8	2,6	5
<i>Γυμνάσια</i>	0,8	1,9	1,2	1,3	2,1
<i>Γενικά Λύκεια</i>	0,9	2	1,3	1,3	1,4

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση - Δημόσια Νηπιαγωγεία

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	137470	136308	138762	146302
Σχολικές Μονάδες	5056	5006	4962	4937
Διδακτικό Προσωπικό	13494	13754	14233	15391

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση - Ιδιωτικά Νηπιαγωγεία

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	14334	14917	15982	18414
Σχολικές Μονάδες	616	638	649	670
Διδακτικό Προσωπικό	888	972	998	1092

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση - Δημόσια Δημοτικά Σχολεία

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	609414	601601	593673	582271
Σχολικές Μονάδες	4346	4324	4293	4272
Διδακτικό Προσωπικό	64463	65427	68974	70035

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση - Ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	35836	37436	38027	39027
Σχολικές Μονάδες	163	162	159	157
Διδακτικό Προσωπικό	3345	3553	3587	3687

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Δημόσια Γυμνάσια

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	298287	297293	301524	304995
Σχολικές Μονάδες	1725	1724	1725	1724
Διδακτικό Προσωπικό	36237	36415	37148	37196

**Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Ιδιωτικά
Γυμνάσια**

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	14843	15311	16098	15827
Σχολικές Μονάδες	98	99	99	94
Διδακτικό Προσωπικό	2174	2291	2322	2328

**Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Δημόσια
Λύκεια**

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	230581	231610	219539	214510
Σχολικές Μονάδες	1255	1253	1260	1261
Διδακτικό Προσωπικό	22013	22085	21736	21616

**Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Ιδιωτικά
Λύκεια**

σχ. έτος	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Μαθητές	13805	14201	14615	14040
Σχολικές Μονάδες	92	92	92	86
Διδακτικό Προσωπικό	1809	1885	1916	1856